

Drošāk izvērst kritiku radošajās organizacijās!

Padomju literatūras un mākslas darbinieki kopā ar visiem mūsu zemes darbā-
jaudim aktīvi piedalās komunisma celtniecībā. Viņu intereses nav atdalāmas
no komunisma celtniecības miljonu masu interesēm. Mākslinieka garīgā tuvība
ar tautu apgaro un spārnā daiļradi, pievērš to dzīvei, paverot tai savilnījošu
dzīves tematu neizmērojamo bagātību.

Daiļrades nesaraucamo sakaru nostiprināšanā ar tautas dzīvi liela loma uz-
ticēta rakstnieku, mākslinieku, komponistu, architektu savienībām un teātra
biedrībām, kas apvieno mūsu mākslas inteliģenci. Nevienš cits kā tieši kultu-
ras darbinieku savienības atcīnātas kolektīviem spēkiem risināt visus daudz-
veidīgos jautājumus, ko izvirza mākslinieciskās daiļrades prakse. Ikvienam
mākslas darbiniekam jārod savā organizācijā atbildes uz jautājumiem, kas viņu
savilnī. Jāsaņem atbalsts savos jaunrades meklējumos un iecerēs.

Literatūra un māksla ir svarīgs ideoloģiskā darba iecirknis. Progresīvo so-
cialistisko kultūru var cienīgi reprezentēt progresīvs mākslinieks, kas apbru-
ņots ar revolucionāro teoriju, studē marksistiski-jepiņisko estētiku, aktīvi dar-
bojas sabiedriskajā laukā. Tas uzliek radošajām savienībām pienākumu ar
partijas organizāciju palīdzību koncentrēt savu uzmanību mūsu mākslinieku ide-
jiskai audzināšanai.

Viss audzināšanas darbs jānostāda tā, lai ikviens radošais darbinieks ar aug-
stas atbildības jūtām izturētos pret savu darbu, lai celtos viņa daiļrades ide-
jiski mākslinieciskais līmenis, lai viņa daiļrade aktīvāk, mērķtiecīgāk un
pilnīgāk atspoguļotu visu īstenības daudzveidību.

Jauno darbu plaša apspriešana ir viens no literatūras un mākslas darbinieku
idejiski mākslinieciskās audzināšanas ledarbigākajiem līdzekļiem. Labi sagata-
vota, nopietna un principiāla jaunu grāmatu, gleznu, lugu, filmu un skandarbū
apspriešana padara mākslinieku bagātāku, modina viņa domu, palīdz noskaidrot
pieļautās kļūdas, izkopt meistariību.

Taču interesantu, asu, dzīvu un dziļu diskusiju, kas nopietni skar daiļrades
aktuālās problēmas, notiek vēl ārkārtīgi maz. Dažkārt pārliecīga sežu kņada,
ar kuru nekādi neklājas aizrauties radošajām organizācijām, novērš uzmanību
no galvenā, būtiskā. Šīs sežu kņadas dēļ bieži pierūkst laika, lai nopietni sa-
tavotos saturīgām diskusijām par jaunajiem darbiem.

Rezultātā diskusijas ne vienmēr sasniedz mērķi, ne vienmēr sekmē kritikas
un paškritikas attīstību. Ļoti bieži tās noris bez visautoritatīvāko un pieredzes
zīnā visbagātāko meistaru piedalīšanās. Atgādās ļaunprātiskas, savrupējas
diskusijas, kas tālas no mūsdienu dzīves interesēm. Daudzās runās netiek
sniegta darba pilnīga idejiski mākslinieciskā analīze. Parasti lieta aprobežojas
vā no vienīgi ar satura novērtējumu, vai arī vienīgi ar formas novērtējumu,
aplūkojot mākslinieka ieceru tā, it kā varētu ignorēt mākslinieciskos līdzekļus,
ar kādiem tā tiks izteikta.

Daudz labu runu par radošu diskusiju lietderību teikts gan Rakstnieku sa-
vienībā, gan Komponistu savienībā, gan arī Mākslinieku savienībā un Archi-
tektu savienībā. Tomēr ne vienmēr šīm runām sekojis dzīvs, mērķtiecīgs prak-
tisks darbs. Varēja, piemēram, gaidīt, ka Padomju rakstnieku savienības pēdējā
plenumā izraisītais dzīva diskusija padomju dramaturģijas attīstības jautāju-
mos. Taču cerētās diskusijas nebija. Plenuma izvērtējā apspriešanās kritika
retiem izņēmumiem izrādījās vāja, kļūdaina, tai nebija pienācīga asuma. Ru-
nas par jaunām dramaturģijas darbiem, par to, kas savilnī mūsu dramaturģus,
bija atrautas no mūsu zemes dzīves, no tiem lielajiem uzdevumiem, kas izvir-
ziti pazīstamajās partijās un valdības lēmumos.

Lai sagatavotās Vissavienības rakstnieku otram kongresam būtu auglīga,
Rakstnieku savienības valdei jāķeras pie literārās daiļrades kardinālo jautā-
jumu dziļākas un nopietnākas apspriešanas. Dziļi iejūtīgi, ar saimnieka pieeju
jānovērtē parādības, kas notiek mūsu literatūrā.

Padomju dziesmu daiļrades attīstības problēmas nesen tika apspriestas
Padomju komponistu savienības plenumā. Nacionālās dramaturģijas attīstības
jautājumam bija veltīti rakstnieku organizāciju plenumi Kijevā, Minskā, Tbi-
līsi. Tas liecina, ka radošās savienības cenšas aktīvi piedalīties to jautājumu
risināšanā, kuri dzīvi interesē literatūras un mākslas darbiniekus. Taču tās vēl
nav panākušas tādu stāvokli, lai viņu sasauktie plenumi kļūtu par lieliem no-
tikumiem radošo organizāciju dzīvē, palīdzētu tālāk attīstīt literatūru un mā-
kslu, izraisītu iniciatīvu, vēlēšanos strādāt ar vēl lielāku aizrautību. Kolektīvās
apspriešanas netiek rīkotas formas pēc, tālab arī nopietnāk un atbildīgāk jāpie-
vērsas to organizēšanai.

Radošajās savienībās jābūt arī radošai atmosfērai, kas sekmē kritikas attī-
stību, aktīvu sabiedrisko darbību. Tomēr šādas atmosfēras nav, piemēram,
Padomju mākslinieku savienības organizācijas komitejā. Savienības vadītājus
biedē bažas par to, ko viņiem var sagādāt radošās diskusijas un apspriešanas, —
un ja nu kritika būs pārlietu asa, ja radīsies pretēju uzskatu un dažādu vie-
doļu skaudra sadursme, ja kritika skar arī pašus vadītājus?

Radošās organizācijas nekādi neattaisnos savu misiju, ja to darbs noritēs
pēc birokrātiskā principa «ka tikai kaut kas neatgadītos». Kā zināms, bez
principiālas un stingras kritikas radošo organizāciju darbs nevar būt sekmīgs.
Tas, kas baldās noklausīties patiesību par sevi un sarga savu daiļradi no kri-
tikas, nez vai būs spējīgs objektīvi un lietišķi vērtēt pats sava darba rezultātus.
Brīvas radošās diskusijas, jauno mākslas darbu plaša apspriešana ir mākslinie-
kam lieliska audzināšanas skola.

Radošajās savienībās vēl sastopama kritika pēc rangiem. Jo lielāks meistars,
jo mazāk kritikas viņam adresē, jo maigāks, dziļāks atvainošanās pilns ir tās
tonis. Un ne jau tālab, ka meistars nekļūdītos. Kuluaros var dzirdēt par viņu
visai nopietnas kritikas piezīmes, bet šī kritika līdz radošās diskusijas tribīnei
parasti nenonāk. Tāpat nedrīkst samierināties ar tādiem gadījumiem, kad kri-
tika tiek atzīstāta ar sīkiem personīgiem strīdiem vai kad tā izriet no neprinci-
piāliem draudzības apsvērumiem. Darbs radošajās organizācijās virzīts daudz
rautāk, ja to vadītāji drošāk un sirsnīgāk iesaistīti apspriešanās jaunos darbinie-
kus. Jaunatnes kritiskās piezīmes dažkārt tiek uzņemtas ironiski, bez cēņas,
viņas kritiku pilnīgi nepamatoti novērtē kā «uzbrukumu» meistaru autoritātei.

Balles no kritikas rodas tur, kur samierinās ar trūkumiem. Kirova vārdā no-
sauktajā Leningradas operas un baleta teātri uzveda baletu «Dzimtās āres».
Inscenējums izraisīja mūsu presē pamatotas kritiskas piezīmes. Vajadzēja pa-
lidzēt kolektīvam smelties no tām mācību, bet teātra partijas organizācijas
birojs sāka aizstāvēt neveiksmīgo inscenējumu. Lieta nonāca tiktāl, ka teātra
preses organā parādījās redakcijas raksts, kurā kategoriski tika noraidīta jeb-
kāda inscenējuma kritika.

Dažās savienībās darbs ir atrauts no plašās sabiedrības, tām laiks palet,
risinot visādus sīkumus, kuriem nav tiešas sakares ar māksliniecisko daiļradi.
Visu to nedrīkst atstāt bez uzmanības mūsu partijas prese, kas var daudz līdzēt,
lai atdzīvīnātu radošo organizāciju darbu, droši izvērstu tajās principiālu kri-
tiku un paškritiku.

Pēdējā laikā partijas komitejas sākušas vairāk uzmanības veltīt radošajām
organizācijām, biežāk apspriest jautājumus, kas skar šo organizāciju darbību.
Tā, piemēram, nesen Igaunijas Kompartijas Centrālās Komitejas kārtējais ple-
nums apsprieda pārskatu par republikas Rakstnieku savienības darbu. Plenums
palīdzēja atklāt būtiskus trūkumus rakstnieku organizācijas darba praksē, no-
rādīja, kas jā dara darba uzlabošanai. Partijas kritika deva republikas Rakstnie-
ku savienībai neapšaubāmi lielu labumu, pamatoti vērsoties pret tiem rakstnie-
kiem, kas pavirši pēti dzīvi, nesaskata milzīgās pārmaiņas, kādas notiek visap-
kārt, neceļ savu meistariību, vāji izkopt savas dotības.

Sekmīgi noris PSKP Maskavas pilsētas komitejas plenums, kas apsprieda
jautājumu par partijas organizāciju uzdevumiem galvaspilsētas radošo darbinie-
ku idejiski politiskās audzināšanas tālākajā uzlabošanā. Jo uzmanīgāk partijas
komitejas pieies radošo organizāciju darbībai, jo labāk veiksies, jo dzīvāks,
raženāks un saturīgāks kļūs šo organizāciju darbs.

Mūsu socialistiskajā kultūrā dzīvi iemiesotas visprogresīvākās, viscildenā-
kās mūsdienu idejas — proletariskā internacionālisma, nesatricināmās tautu
draudzības un brālības idejas. Tās palīdz audzināt darbaļaudis padomju patrio-
tisma garā. Konkrēti, dziļi pārdomāta, lietišķa partijas komiteju palīdzība rado-
šajām organizācijām, mūsu mākslas inteliģencei ir svarīgs ideoloģiskā darba
uzdevums.

(Laikraksta «Pravda»
1954. gada 6. janvāra leivads)

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJĀTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1954. G.

10. JANVARĪ

Nr. 2 (469)

PADOMJU DZIMTENĒ

Jauno architektu darbi

Vienā no lielākajām galvaspilsētas
projektēšanas iestādēm — Maskavas
projektēšanas institūtā beigusies jauno
architektu darbu skate, kurā piedalī-
jās 125 architekti.

Pirmo premiju saņēma jaunie archi-
tekti V. Jegerevs, I. Pokrovskis un
D. Novikovs par projektu metrostacijai
«Krasnoprespenskaja», kuru pašlaik cel-

V. Atanovs un G. Gavrilovs premēt
par reto metālu zinātniski pētnieciskā
institūta un Kaļiņingradas tirgus pa-
viljona projektu izstrādāšanu. Premija
piešķirta J. Rozanovam — par pieņem-
to projektu izcilā architekta A. Ščuseva
piemineklim, kā arī V. Fursovam, kas
pēc senās krievu architektūras moti-
viem projektējis pie Novodevičjes klos-
tera ceļamu ēku.

Skates dalībnieku labākie darbi iz-
stādīti Maskavas Arhitektu namā.

Pirmizrādes teatros

Maskavas Dramas un komedijas teat-
rī notika C. Solodara komedijas-
vodevilas «Ceriņu dārzs» pirmizrāde.
Muziku komponējis N. Bogoslavskis.

Odesas Akademiskais operas un ba-
leta teātris inscenējis K. Dankeviča
operu «Bogdans Chmelnickis» (V. Vasi-
ļevskas un A. Korneičuka libreto). Di-
rigents Ukrainas PSR Tautas māksli-
nieks N. Pokrovskis.

Tadžikijas operas un baleta teātris
pirmo reizi iestudējis Dž. Verdi operu
«Aida».

Pašdarbības komponista 100 skandarbī

Lielu popularitāti Kareļu-Somu PSR
Oļņecas rajona kolchoznieku vidū
gūst pašdarbības komponista I. Levki-
na jaunā dziesma «Ziedi, mana Kareli-
ja». Šī dziesma ir I. Levkina simtais
skandarbis.

Par jaunrades panākumiem I. Levki-
nam piešķirts Kareļu-Somu PSR
Nopelniem bagātā mākslinieka nosau-
kums.

Latvijas un Igaunijas mākslinieku darbu izstāde

Valsts mākslas muzejā Kauņā 5. jan-
varī atvērta Latvijas un Igaunijas pa-
domju mākslinieku darbu ceļojošā iz-
stāde. Ekspozīcijā 400 pēdējos trijos
gados radīti darbi. Plašu vietu izstāde
ieņem tēlniecība un grafika.

Liēlo gadadienu sagaidot

Mūsu republikā, tāpat kā visā Pa-
domju zemē, plaši atzīmēs 300. gada-
dienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās
ar Krieviju. Sakarā ar šo jubileju pla-
šu darbu veiks rajonu un pilsētu kul-
tūras un izglītības iestādes — kultūras
nami, ciemu klubi, bibliotēkas. Notiks
speciāli tematiski sarīkojumi ar referā-
tiem par 300. gadadienu kopš Ukrainas
atkalapvienošanās ar Krieviju un paš-
darbības koncerti, kuru programā būs
Ukrainas rakstnieku un komponistu
darbi, tautas dziesmas un dejas pēc
Republikāniskā tautas mākslas nama
izstrādātā repertuāra mākslinieciskās
pašdarbības kolektīviem.

Pilsētu, rajonu un ciemu bibliotēkas
iekārtos fotovitrīnas un izstādes, veltī-
tas slavenajai gadadienai. Bibliotēkas
organizēs lasītāju konferences par Uk-
rainas rakstnieku daiļradi.

Jubilejas dienās republikas teatros
paredzēts izrādīt Ukrainas un citu re-
publiku rakstnieku lugas, kas stāsta par
Ukrainas pagātni un tagadni.

Latvijas PSR Operas un baleta teat-
ris izrādīs operas «Maija nakts», «Ma-
zeņa», dramatiskajos teatros uzvedīs
dramaturģu Korneičuka, Minko, Ga-
lana un citu lugas.

Arī kinoteātri savu repertuāru veltīs
jubilejai.

Plaši pasākumi paredzēti Radioinfor-
mācijas galvenajai pārvaldei, grāmatu
tirzniecības uzņēmumiem, augstākām,
vidējām, speciālajām un arodizglītības
mācību iestādēm.

Stereokinoteātris Kijevā

Kijevā pabeigta stereokinoteātra
celtniecība. Jaunajā ēkā Kreščatika un
Besarabkas stūrī ierīkota glīti izveidota
skatītāju zāle, foajē un ar marmoru
izdalģots vestibils. Otrā stāvā ierīkots
lasītavu un bibliotēku.

Kijevas stereokino pēc Maskavas
teātra ir otrs kino, kur filmas skata
bez brillēm.

Mākslinieciskās servizes

Dabīsskas porcelāna rūpnīcas glezno-
šanas ceha kolektīvs gatavo augstvēr-
tīgas mākslinieciskās servizes. Vienu
no tām apgleznojis mākslinieks A. Ja-
rošs, veltīdams to krievu un ukraiņu
tautu draudzības temat. Vienpadsmit
servizes, uz kurām attēlots Bogdana
Chmelņicka ordenis, sagatavojis meis-
tars Vladimirs Toborovskis.

Sagatavots latviešu

literatūras vēstures makets

Latvijas Valsts izdevniecības pedago-
ģiskās literatūras redakcija sagatavoju-
si iespiešanai Latviešu literatūras vēs-
tures pirmās daļas maketu. Sa-
kot ar folkloras materiāliem, ar
pirmajiem rakstiem, tas aptver lai-
ka posmu līdz 1917. gadam. Grāma-
tas autoru kolektīvā ir E. Andersone,
I. Bechmane, M. Gaile, A. Grigulis,
J. Niedre, J. Upītis, A. Vilsons. Ma-
kets iznāks šā gada aprīlī. Jūnijā to
plaši apspriedīs, pēc tam autori izstrā-
dās stabili mācības grāmatu vidussko-
lām.

Radioficē kolchozus

Rēzeknes sakaru līniju tehniskā
mezgla darbinieki sekmīgi radioficē
kolchozus. Viņu pārziņātajos 10 rajonos
pēc radiotranslācijas tīkls pagarināts
par 580 kilometriem. Uzstādītas 45 jau-
nas pastiprināšanas iekārtas. Simts kol-
chozos ierīkoti radiomezgli. Pielietojot
radiotranslāciju pa telefonu, kolchozu
radiofikācija ievērojami palētināta.

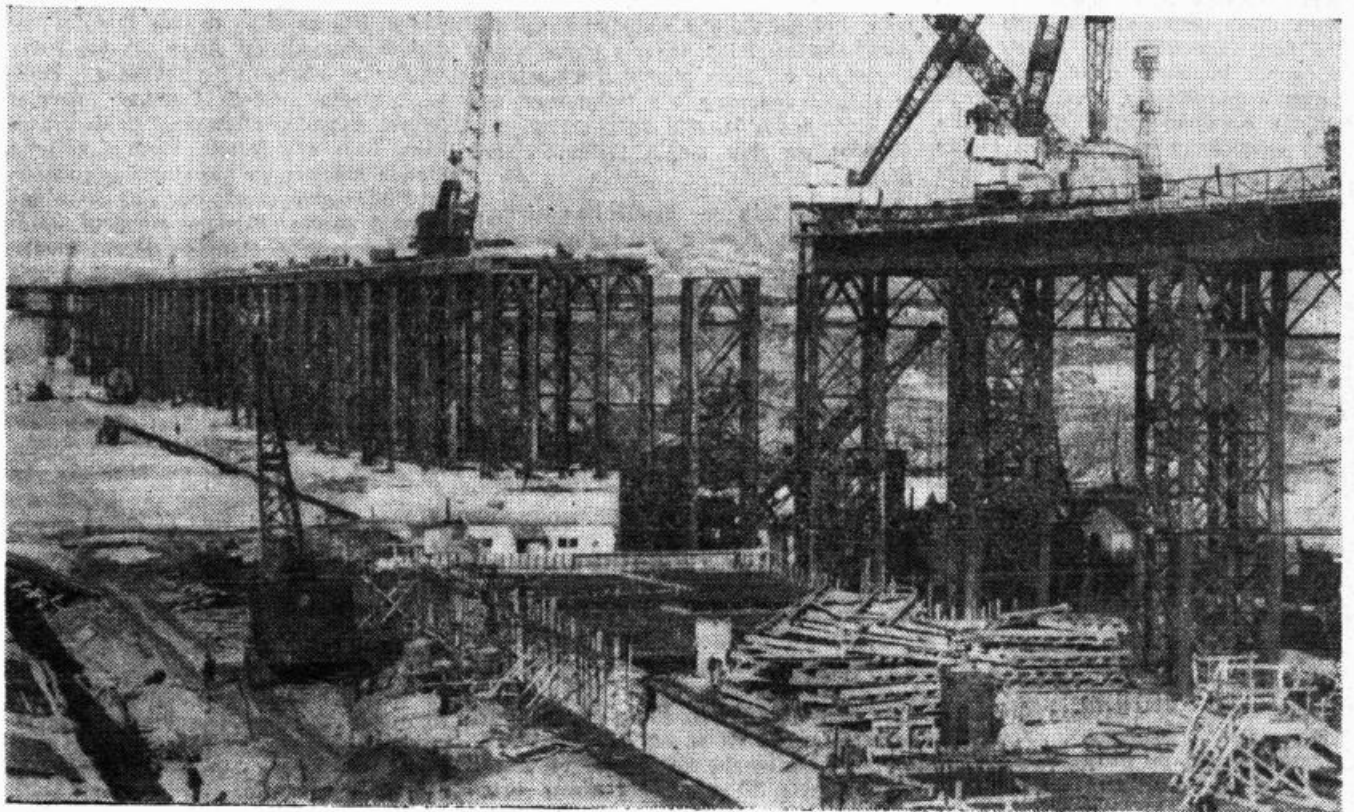
Sogad lauksaimniecības arteļu un
MTS radiofikācijas apjoms divkārsō-
sies. Kolchozu centros un kolchoznieku
mājās iekārtos vairāk nekā 4500 skaļ-
ruņu.

Vērtīgs pasākums

Latvijas PSR Centrālās valsts vēs-
tures muzejs noorganizējis republikas
lauku darbaļaudim divas ceļojošas iz-
stādes, veltītas PSKP CK septembra
Plenuma lēmumiem par PSRS lauk-
saimniecības tālākās attīstības nodroši-
nāšanu.

Viena no izstādēm jau uzsākusī ceļo-
jumu pie Valmieras, Rūjienas, Smilte-
nes. Apes un citu rajonu kolchozu un
MTS darbaļaudim, otra tuvākajās die-
nās izbrauks vispirms uz Viļāniem, pēc
tam uz citiem rajonu centriem. Izstā-
dēm līdzī brauc muzeja zinātniskie līdz-
strādnieki — lektori.

Pārvietojamās izstādes ir stendi ar
bagātīgu fotomateriālu par mūsu re-
publikas lauksaimniecības darbinieku
sasniegumiem, kā arī materiāli par
galvenajiem uzdevumiem lopkopības,
graudkopības un lauksaimniecības me-
chanizācijas attīstībā. Ipaši tiek propa-
gandēta pirmrindnieku pieredze.

Sagaidot 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, lielus panākumus guvuši Kachovkas
hidromezgla celtnieki. A t t ē l ā: betona plegādes estakades izbūve. Pa šo estakadi ies loka dzelzceļa līnija betona
plegādei būvviētām no automatizētās betona rūpnīcas,
TASS fotochronika

Ukrainu tautas lielie svētki

Pa kaimiņu republiku žurnālu slēgām

Audzinašanas jautājumiem veltīts romāns

Liels prieks piepildīja mūsu sirdis, kad izlasījām Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas, PSRS Ministru Padomes un PSRS Augstākās Padomes Prezidija lēmumu par 300. gadadienas svinīgu atzīmēšanu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju.

PAVLO TICINA,
Staļina premijas laureāts

slavenā krievu dzejniece
Zukovska un gleznotāja
Brilova brālīgā roka, pa-

līdzot viņam izpriekš no dzimšanas jūga? Un cik daudz Sevčenko devusi viņa draudzība ar tā laika visprogresīvāko krievu tautas dēlu Černiševski! Brālīgā draudzība mūdināja arī Mikolu Lisenko vēlēšanos aizbraukt pie Rimska-Korsakova uz Pēterpili studēt kompozīciju, kaut gan pirms tam ukraiņu komponists vairākus gadus jau bija mācījies Leļņeļas konservatorijā. Un no kā vadijās Ivans Franko, kad viņš pāri Austroungārijas robežām lika atskanēt savai protesta balsij pret Krievijas patvaldību, kas bija ieslodzījusi cietumā Maksimu Gorkiju? — No abu mūsu slavu tautu draudzības jūtām. Bet, kas attiecas uz Michaila Kociubinska draudzību ar Maksimu Gorkiju, tad šī draudzība jau sen kļuvis par paraugu tam, cik sirsnīgi mīļējusī citu mūsu tautu progresīvie ļaudis.

Arī es guvu lielu palīdzību no Alekseja Maksimoviča Gorkija, kad viņš jau 1911. gadā atzinīgi izteicās par mani, noklausījies manus jaunības dienu darbus, ar kuriem viņu Kapri salā iepazīstināja Michailis Kociubinskis. Par to man vēlāk rakstīja savā vēstulē no Itālijas pats Gorkijs, nosaukdam mani par novatoru un mudinādam rakstīt ne tikvien dzeju, bet arī prozu.

Gadsimtiem ilgi ukraiņu tauta bija sašķelta. Un tikai padomju vara, Padomju Savienības varens spēks padarīja par iespējamu visu ukraiņu zemju atkalapvienošanos vienotā Ukrainas padomju republikā.

Kāda plaša gara vērtību un piederības apmaiņu tagad notiek starp ukraiņu un krievu tautas dēliem! Tā nesen no Maskavas apkalmes atbrauca uz Perejaslavu-Chmelņicku krievu kolchoznieki, lai dalītos pieredzē, un mūsu ukraiņu zemes kopēji savukārt aizbrauca pie krievu brāļiem. Doņecas baseina strādniekiem ir cieša draudzība ar Kuzņeckas baseina un Urālu strādniekiem. Aizvien lielāka, aizvien ciešā kļūst ukraiņu un krievu padomju rakstnieku, mākslinieku, komponistu, arhitektu radošā sadraudzība. Vienas ģimenes kopības apziņa — lūk, kas ir mūsu draudzības pamats.

Visi padomju cilvēki gatavojas atkalapvienošanās jubilejai kā saviem lieliem nacionāliem svētkiem. Tie būs ne tikai ukraiņu un krievu tautas svētki, bet svētki arī visām pārējām mūsu Tēvijas tautām, kuras vienotā saimē Komunistiskās partijas vadībā iet uz cilvēku laimes kalngalu — uz komunismu.

1953. gadā ukraiņu literatūrā žurnālā «Vitchizna» publicēts daudz jaunu daiļliteratūras darbu. Blakus pazīstamiem ukraiņu rakstniekiem sastapām arī jaunu literatūru vārdus, kas žurnāla lappusēs parādās pirmoreiz. Lielu vērtību sabiedrībā guva Ļ. Dmitrova dramatiskā poema «Sniegpulksteni», Natana Ribaka romāns «Perejaslavs Rada» (otrā daļa) un Jurija Smoliča romāns «Ausma pār jūru», kas veidots Sevastopoles epopejai Lielajā Tēvijas karā. Ievērojams notikums Ukrainas literatūras dzīvē bija arī žurnāla 11. un 12. numurā publicētais Oļesja Dončenko romāns «Zelta medaļa».

Romānā notēlota virkne epizodu, notikumu un konfliktu, kuros, parādot kādas 10. klases skolēnu dzīvi vesela mācību gada ietvaros, skats ļoti daudz jautājumu ar lielu audzināmo nozīmi, sevišķi vērtību veidojot jautājumiem par komunistisko morāli. Savas jaunos varoņus rakstnieks tēlo gan skolas apstākļos, gan arī mājā, ģimenē.

Autors nesadrumstalo savu vēstījumu ar daudziem personāžiem. Viņa galvenie varoņi ir neliela daļa no skolas kolektīva — piecas skolnieces, divi skolēni un klases audzinātājs. Toties ļoti plaši ir risināto problēmu loks. Rakstnieks gudri nēmis vērā, ka rakstura veidošanās process nenoris bez sarežģījumiem, pēc kaut kādiem iepriekš noteiktiem priekšrakstiem. Dzīvē sastopamies ar dažādiem jauniešiem. Un visi viņi jāaudzina par kārtīgiem padomju ļaudīm. Jaunatnes augšanas un audzināšanas procesu rakstnieks rāda, ne tikai tēlojot simpātiskus, pievilcīgus jauniešus, bet arī tādus, kuru parasts saukts par samaitātiem. Taču visu romānu caurvij autora galvenā doma, ka draudzīgs, saliedēts klases kolektīvs ir liels spēks, kas spēj pārvarēt pat tādas grūtības, ar kurām dažkārt netiek galā pieredzējis pedagogs, tēvs un māte.

Kā ieleina romāna nosaukums, rakstnieks par sīzētisko pamatlīniju izraudzījis cīņu par tiesībām uz zelta medaļu. Šī cīņa, no tās izrietošie konflikti parādīti patiesīgi, psiholoģiski dziļi motivēti. Skolās parasti ir tā, ka kandidāts uz zelta medaļu izvirzās jau 9. klasē. Daudz retāki gadījumi, kad šā pirmrindnieka pozīcijas 10. klasē sāk «apdraudēt» kāds cits, agrāk viduvējs skolēns. Tieši šādu gadījumu aplūko autors.

Viena no romāna galvenajām varoņēm Nina ir neapstrīdama zelta meda-

— Kas?
— Es saku, interesanti, ar ko gan tas var beigties.
— Jūs, lūdzu, nostāties taisni, negorieties. Ar jums runā klases audzinātājs.
— Nu, stāvu. Neesmu jau zaldāts.
— Jūs esat skolnieks... Tas var beigties ar to, ka mēs jūs nepieļaidīsim pie valsts eksameniem. Par jūsu uzvedību... Tēvs stāstīja, ka jūs pārnācīs mājā lereibis.
— Nu un iedzērām. Vai tad jūs astopadsmit gadu vecumā tā nedarijāt? Neuzpēmat uz krūts.
No šī dialoga redzam, ka rakstniekam pieticis drosmes tēlot visai nepievilcīgas ainas skolas dzīvē. Un vislielākais viņa nopelns šai ziņā ir tas, ka izraisītos konfliktus viņš nemēģina atrisināt viegli, traforeti. Klase Mečiku, protams, nepamet bez palīdzības. Par viņu cīnās, rūpējas, cenšas viņu labot. Bet panākumi nenāk kā uz burvja mājienu. Pie gala eksameniem Mečiku pavasari nepieļauj. Tomēr cīņa turpinās. Marijka appemas viņam pa vasaru palīdzēt. Arī pārējie klases biedri viņu neatstumj. Un tam visam nevar būt cita iznākuma kā vienīgi tas, ka arī tāda, nelietības iestīguša jauneklja apziņa jānotiek lūzumam, kas pavērs ceļu uz godīgu, tīru dzīvi.

Vel grūtāku un asāku cīņu klases kolektīvs izcīna par citu meiteni — kļuso, kautro un skaisto Varju, kas tikai pēc mācību gada sākuma atbraukusi uz šo skolu. Savos netīrajos tiklos viņu ievēlina kāds jauns fotogrāfs. Viņš sola meiteni precēt, ja viņa atstās skolu un dosies viņam līdzi uz kūrvieta. Cīņu par Varju glābsanu no «Ilgavaiņa» apgrūtinā tas, ka viņa nodoms atbalsta Varjas radniecē — sīkumtīrīgu spekulante, pie kuras meitene dzīvo. Turklāt Varja patiesi iemīļējusī jauno fotogrāfu. Tādēļ skolas biedru un klases audzinātāja pūlīpēm atbilstot Varju no kaitīgās ietekmes jāatrod ļoti smalka izpausme, jo nedrīkst aizvainot meitenes jūtīgo dvēseli. Galu galā arī šī cīņa vainagojas ar panākumiem. Varja nolemj beigt skolu un turpināt mācības.

Bet rakstnieks necenšas rādīt tikai uzvaras vien. Romānā redzam arī tādu cīņu, kurā klases kolektīvs un ģimene vēl negūst galīgo uzvaru. Tāds ir gadījums ar kāda mašīnista dēlu Mečiku Gaidaju. Iekļuvis nelāgā sabiedrībā, jauneklis sāk dzert, spēlēt kārtis, atstāj novārtā mācības. Konfliktus, kas neizbēgami izriet no šīs situācijas, rakstnieks parāda visā asumā. Lūk, piemērs. Sīrmais klases audzinātājs, komunistis Jurijs Jurjevičs izsauc Mečiku pie sevis. Norisinās šāds dialogs:

— Kur jūs, Gaidaj, bijāt aizpāgušajā naktī? Vai jūs zināt, ar ko tas var beigties?
— Interesanti.
— Kur jūs, Gaidaj, bijāt aizpāgušajā naktī? Vai jūs zināt, ar ko tas var beigties?
— Interesanti.

— Kas?
— Es saku, interesanti, ar ko gan tas var beigties.
— Jūs, lūdzu, nostāties taisni, negorieties. Ar jums runā klases audzinātājs.
— Nu, stāvu. Neesmu jau zaldāts.
— Jūs esat skolnieks... Tas var beigties ar to, ka mēs jūs nepieļaidīsim pie valsts eksameniem. Par jūsu uzvedību... Tēvs stāstīja, ka jūs pārnācīs mājā lereibis.
— Nu un iedzērām. Vai tad jūs astopadsmit gadu vecumā tā nedarijāt? Neuzpēmat uz krūts.

No šī dialoga redzam, ka rakstniekam pieticis drosmes tēlot visai nepievilcīgas ainas skolas dzīvē. Un vislielākais viņa nopelns šai ziņā ir tas, ka izraisītos konfliktus viņš nemēģina atrisināt viegli, traforeti. Klase Mečiku, protams, nepamet bez palīdzības. Par viņu cīnās, rūpējas, cenšas viņu labot. Bet panākumi nenāk kā uz burvja mājienu. Pie gala eksameniem Mečiku pavasari nepieļauj. Tomēr cīņa turpinās. Marijka appemas viņam pa vasaru palīdzēt. Arī pārējie klases biedri viņu neatstumj. Un tam visam nevar būt cita iznākuma kā vienīgi tas, ka arī tāda, nelietības iestīguša jauneklja apziņa jānotiek lūzumam, kas pavērs ceļu uz godīgu, tīru dzīvi.

Cieši piesaistot vēstījumu galvenajām sīzētiskajām līnijām, autors atrod iespēju pārspriest daudzas jaunatnes dzīvē aktualas problēmas, tā padarot romānu ļoti koncentrētu. Piemēram, plaši un interesanti tiek iztirzāts profesijas izvēles jautājums. Par šo jautājumu noris dedzīgi strīdi, tam veltī īpašu klases konferenci. Ļoti smalkjūtīgi rakstnieks tēlo, kā dzimst un nostiprinās pirmā mīlestība. Tāpat romānā daudz spilgti, lietpratīgi uzgleznotu ainu, kurās redzam skolas iekšieni: atsevišķas mācību stundas, kontroldarbus, klases un komjaunatnes sapulces, politiskās informācijas, komjauniešu darbu ar jaunāko klašu skolēniem utt. Tas viss piešķir romānam konkrētību, savdabīgu kolorītu.

Romānu «Zelta medaļa» savā 1954. gada plānā uzņēmis almanahs «Družba narodov». Tāpat drīz vien to varēsim lasīt tulkojumā krievu valodā.

ZEM TAUTU DRAUDZĪBAS KAROGA

Ceļa piezīmes Ukrainā

JAUNĀ KIJEVA

Ukrainas galvaspilsēta Kijevā, sens krievu, ukraiņu un baltkrievu valstu šūpulis, jau vairāk nekā tūkstoš gadu stāv Dņepras labajā krastā slavu tautu labklājības un kultūras sardzē. Senatnē tā atvērtībai neskaitāmu sirotāju un svešzemju karapulku iebrukumus. Apkārtnes auglīgā stepē un pilsētā pieredzējusi peņģeņu bultu krusu un uguns liesmas. Gadu simteņiem Kijeva cīnījies pret mežonīgajiem tataru čaniem, varas kārājumiem poļu panēm un Lietuvas kunigatkiem. Tikal tautas nemītīgās brīvības alkas, tās izcilāko vadoņu saprāts un lielās krievu tautas palīdzība paglābusi Ukrainu no bojāejas.

Kijeva bijusi vairākkārt izpostīta, bet pēdējo reizi to aplaupīja un izpostīja jaunlaiku barbari — fašisti. Kad 1947. gada rudenī, dažus gadus pēc Lielā Tēvijas kara, grupa latviešu padomju rakstnieku viesojās Kijevā, viss Krievčatiks — senā vēsturiskā iela, kas bija slavena ar savām skaistajām celtnēm, — gulēja drupās. Aplaupīti un izpostīti bija senie arhitektūras pieminekļi, Dņeprcas priekšpilsēta bija noslaucīta no zemes virsas, sagrāuta gan drīz puse no visas ielas, kādreiz krāšņās, vēsturiskās pilsētas. Un, kaut arī jau drudzaini strādāja celtnieki, negribot radās bažīgs jautājums:

— Kad to visu atkal uzcelt?

— Protams, nopostīt ir daudz vieglāk, nekā uzcelt, — rūgti atbildēja kijeviski. Tad pārliecināti piebilda: — Tomēr jāuzceļ un uzcelsim! Ar brāļu tautu palīdzību un atbalstu. Ja kādreiz atbrauksiet pēc dažiem gadiem, tad redzēsiet jauno Kijevu...

Pagājuši seši gadi, un mēs atkal esam Ukrainas galvaspilsētā. Kijevu vairs nepazīt! Kā teiksmu pilsēta, stalta un

krāšņa, tā iznīrusi no Dņepras dzelmēm stāvājā krastā.

Visu laiku, gandrīz divas nedēļas, kamēr uzturējāmies Kijevā, šeit bija silts zlemas dienas. Ielas, laukumus un dārzus sedza plāna, balta sniega kārtā. Rītos, kad vieglis saļis bija ietērps kokus sudrabināj sarmā, likās, ka visapkārt ziedētu kastāņus, ķirši un ābeles.

Kijeva, tāpat kā Rīga, ir dārzu pilsēta, bet savdabīgu skaistumu tai vēl dod kalni un lejas, stāvas kāpas veida krasts, uz kā celta pilsēta. Un kastāņus ir Kijevs lepnams, Var iedomāties, cik jauki te izskatās, kad pavasari dārzos, skveros un ielu alejās tiešām uzdzied kastāņus!

Galvenā iela — Kreščatiks aizņem garu iepaklu starp divām mālāinām kāpu krokām. Iepaklas abās pusēs jau atkal paceļas grandiozas pils — gan dzīvojamās ēkas, gan sabiedriskās celtnes. Nami nav celti cits pie cita, kā to redzam senākajos laikos veidotās ielās. Jaunajā Kreščatikā ir atvēršas pilsas pilis vai pīļu ansambļi šā vārda vistiešākajā nozīmē. Katrai ēkai vai savdabīgai ēku grupai atstāts apkārt plašs laukums dārzēm un apstādījumiem. Se nekad netrūkst ne saules, ne gaisa, un vasarā apkārtņi grezno koki, košuma krūmi un puķes. Lai neietu dumā apdzīvojamā platība, līdzšinējo trīs un četrus stāvu namu vietā tagad galvenokārt ir astoņi. Jaunajai Kreščatikai arhitektūrai raksturīgas vienkāršas līnijas, kolonas, balkoni, torņi un torniņu veida rotājumi. Fasadu krāsojums ieturēts gaišos toņos, un visa iela, labāk sakot — bulvāris, kas tagad 75 metri plats (agrāk 30 m), atstāj gaišu, priecīgu iespaidu. Ipaši krāšņs tas ir naktīs, kad iedegas trežburainie spuldžu ķekari un iemirdzas neskaitāmie namu logi.

Kreščatiks vēl nav galīgi izbūvēts —

to cer pabeigt pēc trim gadiem, — taču jau tagad tas atstāj monumentālu iespaidu. Iepretim Leņina ielai, kas uzvijas augstu kalnā, kāpas labajā pusē ceļas četrpadsmit stāvu dzīvojamās ēkas ansambļis. Uzkalna smailē, no kuras pārdzima iela daļa pilsētas, drīzumā pacselsies divdesmit stāvu viesnīca.

Jaunas celtnes redzamas ne vien Kreščatikā, bet arī daudzās citās pilsētas daļās. Rūpniecības rajonā Dņeprca sagādāti dzīvokļi ap simts tūkstošiem ledzīvotājiem. Strauji apbūvējas Brestas šoseja. Pārī Dņeprai paceļas jauns, gandrīz kilometru garš krāšņs tilts. Tam nav fermu, vienīgi nelielas metāla margas un apgaismošanas laterņu rindas abās malās norāda, ka tā nav parastā šoseja. Pilsētas pievārtē steidz izveidot jaunu botanisko dārzu, tuvākā laikā sāks celt Dņepras otrajā krastā hidroparku — vasaras atpūtas vietu Kijevs darbālaudim. Parku un dārzu platība piecas sešas gados pilsētā palielinās vairāk nekā divkārtīgi. Tuvākajos gados paredzēts no jauna uzcelt 72 skolas un daudzas citas sabiedriskās celtnes. Jaunā Kijeva aug un plešas tāpat kā Staļingrada un Minska, kā daudzas jo daudzas mūsu Dzimtenes pilsētas, kuras apmirdz padomju zemes spožā saule.

LIELO SVINĪBU GAIDĀS

Kā zināms, astopadsmitajā janvārī palet 300 gadi, kopš Perejaslavs Rada, uz hetmaņa Bogdana Chmelņicka lerosinājumu, pieņēma lēmumu atkalapvienoties ar Krieviju, no kuras to bija šķīrūši svešzemju iebrucēji. Tā bija labprātīga divu radniecīgu tautu apvienošana mūžīgā draudzībā, kas radījā pamatus Ukrainas atdzimšanai un Krievijas lielvalsts varenībai. Tas reizē bija arī dižs piemērs pārējām tautām apvienoties zem lielā draudzības karoga, kas

savu piepildījumu guva pēc Oktobra revolūcijas. Tāpēc vēsturisko atceri plaši atzīmēs visas padomju tautas, bet jo īpaši gatavojas Ukraina, uz kuras zemes toreiz sastapās Maskavas sūtni ar ukraiņu tautas pārstāvjiem.

Decembra otrajā pusē visa Ukraina jau gatavojās lielajām svinībām. Vietējie laikraksti katru dienu ziņoja par rūpnieciskajiem, kolchoznieku un inteliģences jauniešu darba sasniegumiem, kas veltīti vēsturiskajai atcerī. Doņecas baseina ogļračī, Dņepras piekrastes metalurģi, Čarkovas mašīnu rūpnieciskie strādnieki, Odesas un Čerpigovas tekstilnieki apņēmies gūt jaunus darba sasniegumus. Par svinībām domājuši arī māksliniecišķās pasdarbības pulciņu dalībnieki. Doņecas baseina šachtas meistars Gusjatņikovs kopā ar bajaranistu Birjukovu komponējis jaunu dziesmu — «Lai krievu tautai paldies». Ļvovā, Ukrainas PSR Zinātņu akadēmijas filiāles bibliotēkā, atvērta grāmatu un ilustrāciju izstāde, kas raksturo poļu šlachtas intrigas pret ukraiņu tautu un atspoguļo Rietumukrainas, Ziemeļbukovinas un Altkarpātu iedzīvotāju revolūcionārās cīņas.

Ukrainas komponisti, mākslinieki un rakstnieki sacerējuši virkni ievērojamu darbu par vēstures un šīs dienas temām, kas raksturo krievu un ukraiņu tautas kopējās cīņas val vispār padomju tautu draudzību.

Visa ukraiņu tauta sakļājusies kopējā darba un jaunrades rosmē, lai uz mūžu mūžiem saglabātu savas un nākamo paaudžu sirdīs cildēnas tautu draudzības jūtas.

PEREJASLAVA-CHMELŅICKA

No Kijevs plata, labi uzturēta šoseja aizstiepjās pa mežainu stepi uz dienvidiem. Garām pāslid nelieli priežu siliņi, bērzu birzis un papeļu alejas. Ik pa prāvam gabalam — kolchozu ciematā ar koši baltām vai iezilganām mājām.

Mūsu pavadonis ukraiņu literatūras

vēsturnieks Dmitro Kosariks visu ceļu lasa mums priekšā Sevčenko dzejoļus, stāsta par lielā rakstnieka un mākslinieka dzīves gaitām un par ukraiņu tautas vēsturiskajām cīņām. Kosarikam te ziņāms katrs kurgans, katrs ciems un birztaļa.

— Priekš trīs simt gadiem pa šo trasī braucis val brašā zirgā jājis pats Bogdans kazaku pavadībā. Toreiz gan te nebija šoseja, bet vienkāršs stepes ceļš — kur acis rāda, tur brauc! Trases malās ciematu neredzēja, zemnieki slēpās no poļu panēm un nodokļu iekasētājiem stepes dziļumā. Bogdans neiereidēja šlachtu, viņš mudināja kazakus meklēt draudzību ar krieviem... Pa šo trasī braucis ciemos pie sava drauga Perejaslavs Radas pilsēnī. Tas, vēl pagaidām aizsegts, gaida atklāšanu lielā svinību laikā.

Kad iebrāucām Perejaslavā-Chmelņickā, bija patlaban visdzīvākais kolchoza tirgus laiks, kāds te parasti notiek ik svētdienā. Šurp devās daudz kājnieku, pajūgu un automašīnu. Pati pilsēta neliela, māju rindās daudz robu — fašistu postījumu pēdas. Taču pāri krāsmatām paceļas jauni dzīvojamie nami, centrā nesen pabeigtas dižas sabiedriskās celtnes: pilsētas padomes ēka, viesnīca, kultūras nams.

Perejaslavā-Chmelņickai garām tek divas mazas upītes — Trubeža un Alta. Kādreiz tai tuvāk bijusi arī Dņepra, bet gadsimtu gaitā atvirzījies kādus 8 kilometrus tālāk. Senatnē te bijis dzīvs tirdzniecības centrs un svarīgs cietoksnis — Kijevs priekšpostenis Dņepras kreisajā krastā. Pilsētā vēl saglabājusies veco nocietinājumu vaļņu atliekas, sena klostera atliekas un katedrale.

Turpinājums 3. lappusē

REPUBLIKAS TEATROS

Akademiskajā Dramas teātrī un Leona Paegles vārdā nosauktajā dramatisks teātrī iestudēta K. Krapivas komedija «Kas smejas pēdējais». A. K. Krapiva attēlā skats no uzdevuma Akademiskajā dramatisks teātrī, B. Indriksone (Zjolčina) un J. Osis (Gorlohvatskis). Apakšējā uzņēmumā skats no uzdevuma Leona Paegles vārdā nosauktajā dramatisks teātrī. A. Kalējs (Gorlohvatskis) un B. Izaks (Tulaga)

Ceļ kvalifikācijas līmeni

Pie LPSR Kultūras ministrijas 1953. gada augustā noorganizētos kultūras un izglītības iestāžu darbinieku kvalifikācijas celšanas kursos jau be-

guši 705 lauku klubu, bibliotēku un rajonu kultūras namu vadītāji. Janvāra vidū Rīgā ieradīsies jauna grupa kursantu no republikas rajoniem.

Turpinājums no 2. lapa pusē

Namā, kur no 1843. līdz 1845. gadam dzīvojis Sevčenko, jaunremontētās telpās iekārto vēstures muzeju. Muzeja direktors Mihails Sikorskis mums leņpi parādīja nesen Čerņigovā iegūtos eksponātus — Bogdana zobenu ar uzrakstu un vecus pergamentus ar hetmaņu parakstu. Eksponātu vidū bija arī Kijevas atbrīvotāju leroči, kādi lietoti Tēvijas kara laikā, un daudz citu vērtīgu eksponātu.

Laukumā pie nesen remontētas baznīcas Dmitri Kosariks mums rādīja vietu, kur apspriedusies Rada, kur stāvējusi tauta, sagatidama Krievijas pārstāvis, kur hetmaņis saticies ar Maskavas sūtni Buturjīnu. Atvēris senu grāmatu, Kosariks svinīgi nolasīja chronista stāstu:

«...Kad Rada bija sapulcējusies laukumā, sāka zvanīt zvani... Un ļaužu sanāca tik daudz, ka visiem nebija vietas laukumā un jāstāvēja apkārtējās ielās... Tad sapulci uzrunāja Bogdans Chmelņickis. Viņš teica, ka ukraiņu tautai tagad jāizšķiras, kam pakļauties — turku sultāna, Krimas chana, poļu karaļa vai Krievijas cara valdīšanai... Kuru gribat, to izvēlieties, teica hetmaņis un atgādināja tās pāreības, kādas ukraiņu tautai bija jācieš no turku un tataru iebrukumiem, kādas ciešanas sagādājis šlachtas Polija. Bogdans Chmelņickis teica, ka vienīgi pareizais lēmums būs Ukrainas atkalapvienošana ar Krieviju... Pārējie hetmaņa vārdi nebija sadzirdami ļaužu piekrišanas saucienā troksnī. Pērejaslavas kara priekšnieks, apstāigādams ļaužu rindas, vaicāja: «Vai visi tā vēlaties?» Tauta atbildēja: «Visi vienprātīgi!» Pēc sapulces visi nodeva uzticības zvērestu Krievijai...»

Kosarikam lasot chronista stāstu, pienāca klāt kāds vecs vīrs ar sirmām, uz leju nolūkušām ūsām. Viņš uzmanīgi noklausījās un teica:

— Jā, tā tas bija!

— Kā tad jūs to zināt? — mēs vaicājām, — jums taču nebūs pāri trīs simt gadiem?

— Septiņdesmit astoņi, — teica vecais. — Bet tas neko nenozīmē: mans tēvs to pats stāstīja un viņam stāstījis vecēvs...

— Perejaslavieši glabā senus nostāstus no mutes mutē, — paskaidroja Kosariks. — Daži pat zinot, kur apbedīts Bogdans, tikai neizpaužot, jo pēc tam, kad poļi nopostījuši hetmaņa kapu, visi devuši svinīgu solījumu nevienam neteikt, kur tas apbedīts.

Tautas mutē arī saglabājis nostāsts, kā radusies Perejaslava.

Kijevas Krievijas zemēs atkal iebrukuši pečeņegi. Vladimira karaspēks tos sagādījis pie Dņepras, lejpus Kijevas, lai dotu lenaidsniekam pamatīgu pērlenu. Pečeņegi bijuši viltīgi, viņi teikuši: «Ko visi kausimies, lai strīdu izšķīrīstiprinieki.» «Labi, lai izšķīrīstiprinieki,» — teikuši Vladimira laudis. Tad pečeņegi raidījuši kaujas laukā varen lielu, baismīgu vīru. Iznācis arī Vladimira vīrs. Tas bijis tikai vidēja auguma, un pečeņegi to visādi izsmējuši. Bet, kad stiprinieki beidzot sakērušies cīņai, Vladimira spēkonis sagrābis pretinieku, nožņaudzis un nosviedis zemē beigtu. Nu pečeņegi kļēdams metušies bēgt, bet Vladimira pulks tos vajādamas padzinis no zemes robežām. Sai uzvarai par godu tad nu iepriecinājis lielkņazs tai vietā līcis uzcelt pilsētu, nosaukdam to par Perejaslavu. (Зане неперсавы отек тот.)

Par brīnumainu teiksmu kādreiz kļuvis arī Dņepras forsēšana pie Perejaslavas-Chmelņickas un Kijevas atbrīvošana Lielā Tēvijas kara laikā. Cetri Padomju Armijas karavīri: Vologdas kolchoznieks Petuchovs, Kirovas apgabala Voronas cisma jaunietis Sisoļatins, Donas kazaks Semjonovs un Vaksinskas rajona kolchoznieks Ivanovs mazā laivā, viena vietējā zvejnieka-partizana vadībā 1943. gada 22. septembrī dienas laikā pārbrauca plato upi zem lenaidsnieka minmetēju un ložmetēju uguns, ieņēma pretējā krastā priekštilta pozīciju un noturēja to, tā saistīdami pretinieka uzmanību, dodot iespēju savai vienībai forsēt Dņepu un noturēties

Latvijas Padomju komponistu savienībā

Savā kārtējā sanāksmē Komponistu savienības biedri noklausījās Vissavienības komponistu savienības valdes VII plenuma dalībnieku A. Skultes, J. Medļa un J. Ozoliņa ziņojumu par gūtajiem iespaidiem plenuma koncertos un apspriedē. Plenums, kā zināms, bija vēlīts padomju dziesmas jaunrades problemām.

Latviešu padomju komponisti plenuma koncertos bija pārstāvēti ar 6 dziesmām: Adolfa Skultes «Jauno miera cīnītāju dziesmu» un «Mūsu kolchozu», Margera Zariņa «Ražas danci», «Oktienleku un vandenieti» un «Meitenēm pie ekskavatora» un Jāņa Ozoliņa «Tālu stiepjas tumši sili». Visas šīs dziesmas bija iestudējis Igaunijas Radio koris un estrades orķestra kolektīvs. A. Skultes «Mūsu kolchozu» nodziedāja igauņu mākslinieks Staļina premijas laureāts Georgs Otss.

Ipaša koncertā sniedza magnetofona lentē pierakstītas dziesmas. No latviešu padomju skandarbīem atskanēja Pēteris Smilgas «Ir tāda partija», Margera Zariņa «Miera maršu» un Paulas Līcītes «Es stādu bērzu zaļu». Koncertā, kas bija vēlīts bērnu dziesmai, programā bija iestudēta arī viena latviešu autora dziesma — Jāņa Ozoliņa «Latvju zemi» (V. Luksa teksts).

Rezumējot savus iespaidus, referenti atzina, ka aizvadītais plenums visumā nav apmierinājis tā dalībniekus ne organizatoriskajā, ne mākslinieciskajā ziņā. Vairums dziesmu bija baļas, bez spilgtākām mākslinieciskās individualitātes iezīmēm. Kā tektā, tā muzikā bieži bija jūtams štamps. Ipaši to var sacīt par miera cīņas tematā vēltajām dziesmām, kurās teksti lielāko tiesu sastāv no skaļām frazēm. Te vienlīdz vainojami kā tekstu autori — dzejnieki, tā arī komponisti, kas šādus tekstus izvēlas.

Latviešu Padomju komponistu sanāksmē, debatējot par noklausītajiem ziņojumiem, pārrunu centrā izvirzījās jautājums par Komponistu savienības uzdevumiem muzikālās gaumes pacelšanā un izkopšanā, cīņā pret salkanu, līpīgu, bezsaturīgu dziesmīgu popularizēšanu.

Noslēgumā Muzikas zinātnes sekcija saņēma uzdevumu drīzākā laikā noorganizēt diskusijas par temu: kas ir banāls, bezgaumīgs, izskauzams muzikāls māksla un kur ir kritērijs tā atšķiršanai no pozitīvā — tautā viegli iedziedamās, populārās melodijas, patiesi vērtīgās masu dziesmas.

tās labajā, stāvajā krastā. Tas bija veiksmīgs ievads Dņepras forsēšanai plašā rajonā un sekmēja Kijevas atbrīvošanu.

Tiesi desmit gadi un trīs mēneši bija pagājuši kopš šī ievērojamā notikuma. Bija salta ziemas diena, Dņepra vietām aizsakuši, vietām melnoja valēji ūdeņi. Kosariks mūs plevēda pie krasta un rādīja vietas, no kurienes devušies bistamajā kaujā varonīgie Dzimtenes aizstāvji. Likās neticami, ka tas vispār būtu iespējams — pretējais, Dņepras labais krasts šajā vietā augsts, kalnains, no turienes var pārdzēt vismazāko kustību, kas notiek kreisajā, lēzenajā krastā. Un tomēr tā tas bija noticis.

VESTURE UN SODIENA

Ja ejam pa Kijevas laukumiem un dārzēm un ieskatāmies vēstures pieminekļos, mēs it kā kāpienu pa kāpienu paceļamies no senātnes uz šodien. Lūk, senās katekumbas Lavras pazemē, kas pasargāja Dņepras aizstāvjus no mežonīgo kļējošu pārspēka. Lūk, Sofijas katedrale, ko savā pirmajā veidā cēlās Kijevas Krievzemes lielkņazs Jaroslavs Gudrais par godu pečeņegu sakāvei 1036. gadā. Laukumā pie šīs katedrales sienām 1648. gada 23. decembrī Kijevas iedzīvotāji apsevēja Bogdanu Chmelņicki, kura vadībā Ukrainā atbrīvojis no poļu šlachtas varas. Lūk, piemineklis un muzejs lielajam ukraiņu tautas kobzaram Tarasam Sevčenko, kas aicināja tautu nokratīt cara patvaldības jūgu. Lūk, savdabīgs piemineklis — lodēm izrototā «Arsenala» siena, ple kuras krituši Kijevas strādnieki, cīdamies par Padomēm. Un piemineklis generalim Vatutinam, kas kritīs Lielajā Tēvijas kara.

Tad mēs nonākam Vladimira kalnā. No šejienes pārdzēma teleja, kur izplešas tagadējās Kijevas rūpniecības rajons. Te dienu un nakti kūp dūmeņi. Pāri upi, nepārskatāmās stepju tālās mājās kolchozu ciematā. Mierā un pārtībā strādā Padomju Ukrainas tauta.

Adolfs Talcis

Starptautisko Staļina Miera premiju laureāti
LEONS KRUČKOVSKIS

Pirms dažiem gadiem vienā no Varšavas teātriem man bija izdevība noskatīties lielisku un saviļņojošu izrādi, kas atstāja uz mani neizdzēšamu iespaidu. Tas bija Leona Kručkovska lugas «Vācieši» uzvedums. Varšava tolaik pārdzīvoja savas atdzimšanas dienas, poļu darba tautas griba lika tai pacelties no drupām — senai un tajā pašā laikā pavisam jaunai.

Skatītāji ar saviļņojumu noraudzījās, kā attīstās Kručkovska lugas sižets. Aina bada žņāgu nomāktajā Norveģijā, epizode ciešanu piemēklētajā Francijā, kas cīnās un lenīst hitleriskos iebrucējus, — un, lūk, jau skatītāju zāles uzmanība plesastīta iekšējai dramai, kas izvērsas izcilā vācu zinātnieka profesora Zonenbrucha ģimenē. Ģimenes drāmas ievēri aizvien vairāk paplašinās, tā skar aizvien jaunus cilvēkus ar viņu likteņiem un pārdzīvojumiem, ar viņu dzīvi un cīņu.

Dramatiskā vārda un skatuves darbības gudrais, smalkais, lieliskais meistars atveido mūsu priekšā visas Vācijas, parēzāk sakot, divu Vāciju ainu: uz kādu laiku varu sagrābušo, līdz zvēra stāvoklim nonākušo fašistisko kanibālu midreni un to vācu patriotu dzimteni, kas nav pakļāvusies fašistiem, kas mil savu tautu un tās kultūru, kas cīnās par savas zemes sodienu un rītdienu.

Leons Kručkovskis radījis patiesus tēlus, attēlojis cīnītājus pret fašismu. Viņš pats redzējis ne mazumu šādu cīnītāju hitleriešu koncentrācijas nometnē, kurā pavadīja vairākus mokošus gadus kopā ar citiem progresīvajiem poļu tautas darbiniekiem.

Lugas «Vācieši» uzvedumam bija milzu panākumi Varšavā, Krakovā, Lodzā, visā Polijā. Lugu uzveda Berlīnē, un demokrātiskās Vācijas skatītāji pateicās savam poļu draugam par to, ka viņš ar māksliniecisku smalko izjūtu un patriota skaidro sirdi pratis nesaudzīgi atmaskot fašisma zemiskumu un nekrietnību, spējis dziļi izprast to vāciešu jūtas, kuriem fašisms bija negants un nesamierināms ienaidnieks. Pēc tam lugu «Vācieši» pārtulkoja desmitām valodās, uzveda Pragas, Sofijas, Romas, Londonas, Parīzes, Vīnes, Helsinku teātros, lugu ieguva palieku vietu tās Eiropas literatūras labāko darbu zelta fondā, kas propagandē mieru un visu labas gribas cilvēku starptautisko brālību. Izņemot poļu pamatu šo lugu, tikai uzrakstītais scenarijs filmā «Kādas ģimenes vēsture», kuru demonstrēja padomju kinoteātros un kurai skatītāji vēltīja dedzīgu atzinību.

Priz pēc tam man bija izdevība iepazīties ar lieliskās lugas autoru, Leonu Kručkovski — Polijas rakstnieku savienības priekšsēdētāju — pieņēma mūs, padomju literatūru pārstāvjus, kas bijām ieradusies kā viesi uz Polijas rakstnieku kongresu.

Mēs ieradījām vīru ar mierīgu, bet vienmēr mazliet noraidījušu seju, — tā ir raksturīga iezīme droširdīgiem cilvēkiem, kas izģājuši cauri grūtiem pārbaudījumiem un kas ne tikai vēro, bet arī ļoti uzmanīgi iepazīst apkārtējo īstenību.

Ilgā draudzīgā sarunā Kručkovska — rakstnieka, poļu demokrātiskās literatūras izcilā pārstāvja, romanu «Kordians un nekaupa», «Pāva spalvas», «Lamatas», lugu «Atmaksa» un «Vācieši» autora tēlu papildināja Kručkovska — sabiedriskā darbinieka, iedzīvotāja, atsaucīga biedra veidols.

Leona Kručkovska runas Polijas rakstnieku kongresā un literarajos vakaros, kuru dalībniekam man bija izdevība būt, nostiprināja iespaidu, kas bija radies pēc pirmās tikšanās.

Leons Kručkovskis ietilpst to poļu inteliģentu skaitā, kas sākuši savas daiļrades gaitas un sabiedrisko darbību laikā starp pirmo un otro pasaules karu. Šai paaudzei nācās pārciest daudz smagu pārbaudījumu. Reakcionārā poļu buržuāzija noveda poļu buržuāzisko valsti līdz asipainajam profašistiskajam sanācijas režimam, nodeva tautas intereses, noraidīja iespēju saņemt draudzīgu palīdzību no Padomju Savienības, kapitulēja hitlerisma priekšā.

Tāpat kā miljoniem viņa līdztautietu, Leons Kručkovskis pieredzēja buržuāziskās Polijas sabrukumu, izbaudīja

vajāšanu smagumu un hitleriešu nāves nometnes šausmas okupācijas laikā, bija liecinieks fašistu baismajiem noziegumiem, kad tie izprovocēja Varšavas sacelšanos. Līdz ar pirmajiem ilgotās brīvības startiem, kas atmirdeja varonīgās Padomju Armijas un slavas vaļņagoto Polijas karaspēka vienību karogos, Leona Kručkovska, tāpat kā visu pārējo viņa laikabiedru priekšā, kurī bija pārcietuši okupācijas melno nakti, atklājās fašistu iekūrumā pelnos pārvērstie dzimtas zemes ciemi un pilsētas, sagrautā galvaspilsēta.

Leons Kručkovskis droši un pārliecināti stājas jaunās Polijas celtņleku rindās, ar neizskostu enerģiju strādāja, atjaunojot kvēli milto dzimteni, audzējot tās jaunās kultūras asus. Šajā darbā viņš vienmēr baudīja visas Polijas sabiedrības nemainīgu uzticību. 1945. gadā rakstnieku lēvēja par Krakovas Radas Narodas deputātu, bet 1947. gadā — par Polijas seima deputātu. No 1945. gada līdz 1948. gadam mēs redzējām viņu kultūras un mākslas ministra vietnieka amatā. 1949. gadā Polijas rakstnieku IV kongresā Sčcinā Leonu Kručkovski vienprātīgi ievēlēja par Polijas rakstnieku savienības priekšsēdētāju. Rosmīgu, raženu sabiedrisko darbību viņš apvienoja ar spriegu daiļradi. Viens pēc otra parādījās rakstnieka jaunie darbi: luga «Atmaksa», luga «Vācieši», publicistisku rakstu krājums «Tikšanās un salīdzinājumi». Šī pēdējā grāmata ir Leona Kručkovska ceļojumu rezultāts uz PSRS, Beļģiju, ASV, Franciju, Dāniju, Zviedriju, Vācijas Demokrātisko Republiku. Krājumā apvienotos rakstus un tēlojumus caurauz viena doma — nepieciešamība cīnīties par mieru. «Kara nebūs, — raksta Leons Kručkovskis savā grāmatā, — ja mēs visi, godīgie laudis, bez rasu, tautību, ticību un politisko uzskatu izšķirības, ar visiem mums pieejamiem līdzekļiem apņēmīgi cīnīsimies par mieru. Kara nebūs, ja mēs to nepieļausim. Kara nebūs, ja mēs visi stingri darīsim zināmu savu vienprātīgo gribu atvaļīt kuru katru mēģinājumu pārkāpt mieru.»

Aicinādam cīnīties pret karu, rakstnieks pats nostājas miera piekritēju pirmajās rindās. Viņš piedalījās miera piekritēju starptautiskajos kongresos Parīzē, Varšavā, Vīnē. Viņš ir Vispasaules Miera Padomes un Polijas miera aizstāvēšanas komitejas loceklis. Rakstnieks-patriots, rakstnieks-cīnītājs par mieru Leons Kručkovskis, tāpat kā pārējie poļu progresīvās kultūras pārstāvji, tagad dzīvo un rada laimīgajās dienās, kad top jaunā, demokrātiskā Polija. Rakstnieks redzēja, kā diendienā pacēlās no drupām Varšava, kas valdzina acis ar savu jauno jaukumu un daiļumu. Ar Padomju Savienības brālīgo palīdzību tautas demokrātiskā Polija iet pa socialisma pamatu sekmīgas celtniecības ceļu: strauji sakust augt tās rūpniecība, stingri iesakņojusies jaunā dzīve uz laukiem, atzīven krāšņāka un daudzpusīgā kļūst Polijas kultūras dzīve.

Lieliskā trase «Austrumi-Rietumi» un celtniecības tehnikas brīnums — J. V. Staļina vārdā nosauktās diēnas Kultūras un zinātnes pils būve Varšavā, celtniecības darbu kolosālais vēriens lielajā metalurģiskajā kombinātā «Nova Guta» pie Krakovas, poļu kalnraču un tekstilrūpniecības strādnieku apbrīnojamie veikumi darbā, izartas ežas tīrumos, jaunās skolas un kultūras iestādes, bērnu līksmā čala Varšavas skaistajos parkos, varenā padomju tehnika, kas palīdz veikt sešgadu plāna grandiozos uzdevumus, — tas viss piepilda rakstnieka sirdi ar prieku un enerģiju.

Un tāpēc jo neatlaidīgāk viņš cīnās par mieru un progresu ideju uzvaru — gan ar saviem daiļdarbiem, gan ar savu ietekmi uz Polijas literatūras attīstības procesu, gan ar savām runām un rakstiem, aizstāvēd mieri.

Starptautiskās Staļina premijas «Par miera stiprināšanu starp tautām» piešķiršanu Leonam Kručkovskim ar prieku apsveica visi, kam dārgs ir miers un progress. Lai šis izcilais notikums Leona Kručkovska mūžā dod viņam jaunus spēkus un jaunu enerģiju viņa apģarotajā un cildenajā darbā!

Ļubomīrs Dmīterko

PLĀNI UN ĪSTENĪBA

Plāns ir mūsu dzīves un darbības pamats, plānveidība — viena no tipiskajām padomju dzīves veida iezīmēm. Nevar dzīvot un attīstīties bez plāna arī mūsu māksla, tajā skaitā teātra māksla. Tiesa kas tiesa, šajā smalkajā un komplicētajā cilvēka darbības nozarē plānošanai nevar nebūt savas specifiskas īpatnības, tomēr plānošana pastāv un bez tās nav domājams normāls teātru darbs. No tā, cik prasmīgi un pārdomāti teātros sastāda plānus, cik precīzi un apzinīgi tos izpilda, ir atkarīgs ļoti daudz.

Kādreiz pastāvēja tāda tradīcija: rudenī teātri laida klajā afišas, kurās darīja zināmus publikai savus nākamās sezonas repertuāra plānus. Tagad šī labā tradīcija nezin kāpēc aizmirsa, un skatītājus nemēdz informēt, ar ko viņus domā iepriecināt teātri sezonā, kas stāv jau pie durvīm. Un dabiskās, katram gluži saprotamās plānošanas vietā veselai sezonai vai visam gadam tagad notiek plānošana pa kalendāra pusgadiem, kas nepavisam neatbilst teātru darba termiņiem. Bet galu galā ne jau šis apstāklis ir izšķirīgais. Daudz svarīgāk ir tas, lai repertuāra un darba plāni būtu interesanti, reāli un lai tos katrā ziņā izpildītu.

Ar katru gadu Padomju Latvijas teātri uzlabo savu darbu, un tā plānveidība jo dienas, jo kļūst acīm redzamāka. Visiem vēl ir atmiņā 1952. gada decembris, kad lielā steigā un trauksmē republikas teātri viena mēneša laikā sniedza piecpadsmit jaunuzvedumus, turklāt lielāko tiesu no tiem pašas pēdējās mēneša dienās. Nupat aizvadītā, 1953. gada decembrī šāda stāvokļa vairs nebija, un gada pēdējā mēnesī teātri sniedza jau gandrīz normālu jaunuzvedumu skaitu — septiņas pirmizrādes. Ne mazāk nozīmīgs ir arī tas fakts, ka lielākā daļa republikas teātru tagad izpildījuši jaunuzvedumu iestudēšanas gada plānu. Tie ir: Operas un baleta teātris, Akademiskais Dramas teātris, Dailes teātris, Jaunatnes teātris, Daugavpils, Liepājas un L. Paegles vārdā nosauktais teātris. Par divām lugām mazāk, nekā paredzēts plānā, uzvedis Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātris un ievērojami atpalicis jauniešu studējamu plāna izpildē Muzikālās komedijas teātris.

Tomēr arī tajos teātros, kur ar plāna izpildes kvantitatīvajiem rādītājiem viss ir kārtībā, ne jau vienmēr uzvestas tās lugas, kas bijušas paredzētas sākumā. Nevar teikt, ka viss būtu gluži kārtībā arī ar jaunuzvedumu iestudēšanas termiņiem un kvalitāti.

Sakarā ar to stingri un noteikti jāpasaka: tīri arīmetiskai plānošanai, kurā pēms vērā tikai jaunuzvedumu skaits un pavisam ignorēta to komplicētības pakāpe un kvalitāte, sen nedrīkst būt vietas mūsu teātru praksē! Visiem skaidrs, ka nevar likt vienlīdzības zīmi starp tādiem uzvedumiem kā, teiksim, «Viesniece» un «Ceplis» vai «Spārīte» un «Romeo un Džuljeta». Un galvenais tie ir ne jau personāžu skaits vai dekorāciju komplicētība. Dažkārt arī luga ar nelielu personāžu spēku sasprindzinājumu un piepūli nekā viena otra tā saucamā «masu» luga...

Visas šīs patiesības jau sen zināmas. Tomēr tās nav atradušas un līdz šim neatroda pietiekamu atspoguļojumu plānošanā. Vadošās mākslas iestādes plāno katram teātrim gadā tik un tik lielu jaunuzvedumu skaitu, bet to komplicētību un kvalitāti nemē vērā. Sevišķi jauns stāvoklis ir tādā svarīgā jautājumā kā izrādes idejiski mākslinieciskā kvalitāte, kas galu galā izpaužas tajā apstākļi, kā šo uzvedumu uztver skatītāji. Bet, lai cik diivaini tas arī liktos, vai šis jauniestudējums piedzīvojis desmit vai piecdesmit izrādes, tas kontrolē organisku interesei visai maz. Galvenais tiem ir — lai būtu izpildīts plāns pirmizrāžu skaita ziņā!

Ja rūpīgā ražotā produkcija neiztur garantēto lietošanas laiku un kļūst nederīga, teiksim, divu nedēļu laikā, lai gan garantijā paredzēts pusgads, — to uzskata par brāķi. Un brāķi, kā zināms, plāna izpildē neeska. Turpretim, ja jaunuzvedums ar lielu lielājam pulēm piedzīvojis 10—15 izrādes, teātri to ieskaita plāna izpildē katrā ziņā kā pilnvērtīgu «vienību». Izņēmumā ar vienu mērauklu pielet plāna izpildē, piemēram, tādām uzvedumam Akademiskajā Dramas teātri kā «Tapa», kas 1953. gadā piedzīvojis 44 izrādes, un «Sargpēdītis no Nebraskas», kas izrādīts tikai 16 reizes. Tāda pati aina novērojama arī Dailes teātri, kur «Jūras vējos» inscenējumu, kas pieredzējis 50 izrādes, uzskata par tādu pa-

šu «vienību» plānā izpildē kā «Pulkvedis Fosters atzīst sevi vainīgu», ko teātris sniedzis nedaudz vairāk nekā desmit izrādes...

Teātru pagājušā gada darba pagaidu rezultātu analīze rāda, ka labi, ritmiski, izpildot finansu plānu, strādājušie tie teātri, kuros repertuāra un darba plāni sastādīti, rūpīgi iedziļinoties un apsverot itin visas iespējas, kur tos bezgala nepārstrādāja un negrozīja.

Lūk, divi piemēri. Akademiskajā Dramas teātri repertuāra plānus sastāda ar pilnu atbildības sajūti, visu rūpīgi, vispusīgi apsverot un pārdomājot, vadoties no reālajām iespējām. Rezultātā kā pērnā gada pirmajā, tā otrā pusgadā Akademiskais Dramas teātris sniedzis pirmizrādi pēc pirmizrādes tieši paredzētajos termiņos, pilnīgā saskaņā ar plānu, un parādījis skatītājiem deviņus jaunuzvedumus. Vēl vairāk: teātris guva iespēju faktiski virs plāna sagatavot desmito jauniestudējumu — «Kas smejas pēdējais», ko tas vakar sāka rādīt skatītājiem. Taisnības labad gan jāsaka, ka aizvadītā gada repertuāra plāns Akademiskajā Dramas teātri bija sastādīts tā, ka, atskaitot «Ceplis», tajā nebija nevienas personāžu skaita vai dekoratīvā ietērpā un citu lēmumu dēļ komplicētas izrādes.

Un lūk, gluži pretēja aina! Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātris bija iepilnājis pagājušā gada pirmajam pusgamdā piecus jaunuzvedumus, tajā skaitā Ostrovska «Talantus un pielūdzējus» un Karadžaļa «Pazaudēto vēstuli». Vēlāk teātris lūdza atļauju izdarīt izmaiņas repertuāra plānā — «Talantu un pielūdzēju» vietā nāca Mičalkova «Vēži» un «Pazaudētās vēstules» vietā — Nikolajeva romana «Pļauja» dramatizējums «Augstais vilnis». Bet, ja «Vēžiem» izdevās ieraudzīt rampas gaismu, tad pie «Augstā vilņa» inscenēšanas teātris nestājās ne pirmajā, ne otrā pusgadā. Otrā pusgadā «Talantu un pielūdzēju» vietā teātra repertuārā parādījās «Vilki un avis». Plānā bija vēl četras lugas, tajā skaitā Kožemjakina «Nemierīgais amats». Taču arī šai lūgai bija lemts «Augstā

vilņa» liktenis — to nemaz nesāka iestudēt. Un šā gada pirmā pusgada plānā teātris vispār «aizmirsis» paredzēt šo lugu. Gluži skaidrs, ka abas šīs lugas — «Augstais vilnis» un «Nemierīgais amats» — repertuāra plānā bija iekļuvušas nejausi, gadījuma pēc, un tādēļ arī tik viegli «izlidoja» ārā no tā. Izņēmumā teātris nav izpildījis repertuāra un darba plānu, palicis parādā skatītājiem divus jaunuzvedumus.

Par nepietiekami pārdomātu pieeju repertuāra plānu sastādīšanai Krievu Dramas teātri liecina arī 1954. gada pirmajam pusgamdā paredzētais repertuārs. Teātris plāno parādīt sešus jaunuzvedumus. Tajā skaitā ir Gorkija «Somovs un citi», Čehova «Trīs māšas», Sekspira «Korālis Līrs» un Stepanova romana «Portartura» dramatizējums. Plānot sešu mēnešu laikā četru šādu ļoti komplicētu, monumentālu uzvedumu sagatavošanu un turklāt vēl divu jaunu padomju lugu iestudēšanu ir ļoti pārdrošs pasākums, ja ne vairāk. Rodas pamatotas bažas, ka drīz vien teātri atkal sāksies «repertuāra drudzis» un izņēmumā radīsies grūtības jaunuzvedumu plāna izpildē.

Nopietnas pieejas trūkums repertuāra plānošanā novērojams Muzikālās komedijas teātri. Tur aizvadītā gada pirmajā pusgadā bija paredzēti četri jaunuzvedumi, bet skatītāji piedzīvoja tikai divus pirmizrādes. Tas pats atkārtojās arī otrā pusgadā, vienīgi ar to starpību, ka šoreiz skatītājiem sniedza divus jaunuzvedumus piecu iepilnāto vietā. Repertuāra gada plānu Muzikālās komedijas teātris izpildījis nepilnas puses apmērā...

Repertuāra un darba plāna izpildē ir atkarīga ne tikvien no tā prasmīgas un pārdomātas sastādīšanas, bet arī no visa darba procesa precīzas un noteiktas, operatīvas plānošanas teātri. Tam liecība ir Akademiskā Dramas teātra vērtīgā pieredze. Tur plāno pusgadu uz priekšu ne tikai repertuāru, ne tikai režiju un dekoratīvā ietērpā izgatavošanu, bet arī visu nākamo jaunuzvedumu dalībnieku sastāvu, un

tas ir zināms katram aktierim. Ikviens jauniestudējuma sagatavošanu tur plāno pa atsevišķiem posmiem, pēc stingri noteikta kalendāra grafika. Grafikus, iespējams, sastāda arī citos teātros, taču svarīgi ir tas, ka Akademiskajā Dramas teātri šie grafiki nekļūst par vienkāršu papīrīgu, kas noder vienīgi par izrotājumu rakstāmgaldiem un sienām, bet gan ir vadītāji un noteicēji visā kolektīva darbībā un tiek katrā ziņā ievēroti un izpildīti. Tas šajā gadījumā ir galvenais.

Un ne jau gadījuma pēc repertuāra plāna izpildē visvairāk atpalikušais teātris ir «slavens» arī ar to, ka tā darbā ir vismazāk organizētības un plānveidības. Runa ir atkal par Muzikālās komedijas teātri. Tur kļuvis par parastu parādību pārkāpt visus jaunuzvedumu iestudēšanas termiņus un grafikus, tur nav nekāda retā parādība gadījumi, kad atsevišķas lugas iestudē 4—5 mēnešus. Bieži tur pieļauj «pauzes» starp kārtējo pirmizrādi un jaunas lugas iestudēšanas sākumu, pie kam reizumis šīs pauzes ilgst nedēļām. Vēl vairāk: šajā teātri parasti pārkāpj muzikālo uzvedumu iestudēšanas noteikumus, ja tā varētu teikt, ražošana tehnoloģiju. Vai pēc tam jābrīnās, ka šis teātris ir visvairāk atpalikušais republikā?

Jaunajā, 1954. gadā teātriem dota daudz lielāka patstāvība arī repertuāra un darba plānošanā. Tāpat kā vairākos citos jautājumos, arī šajā likvidēta sīkumaina atbildniecība. Tas uzlika teātriem vēl lielāku atbildību. Tagad teātru vadītājiem būtu laiks nopietni padomāt ne vien par plāniem kārtējam pusgamdā vai gadam, bet arī par perspektīvajiem plāniem daudz ilgākam laika posmam, it īpaši klasiskajā repertuārā. Bet arī mūsdienu lugu izvēlē ir iespēja ievērot daudz stabilitātes plānveidības principu, vismaz teātra savstarpējās attiecībās ar saviem autoriem. Kāpēc gan teātri nevarētu nodibināt ciešāku kontaktu ar saviem dramaturgiem un uzlikt, kādi ir viņu plāni tuvākajiem gadiem, bet pēc tam, atkarībā no šiem plāniem, veidot savus perspektīvos plānus?... Tas viss ir iespējams un reāls, ja vien ir laba griba.

Protams, šeit teiktāis neapņemas neizsmēļ visu, kas saistās ar repertuāra un darba plānošanas problēmām. Taču viens ir skaidrs — par šīm problēmām jādomā, tās jārisina ļoti nopietni un dziļi, jo no tā daudzējādā ziņā ir atkarīga teātru dzīve, to jaunrades uzplaukums.

Koncertu-lekciju cikls

Jos koncertu-lekcijās klausītājus iepazīstinās ar Bethovena, Čaikovska, Šuberta, Sumana, Sopena, Līsta, Mūsorgska, Rimski-Korsakova, Glazunova, Skrjabinu, Tāņevu, Mjaskovsku, Kalnīņu un Skultes kamermuzikālas darbiem. Par lektoriem ciklā pieaicināti kon-

servatorijas vecākie pasniedzēji N. Grīnfelds, Jēk. Vītoliņš un L. Krasinska. Arī skandarbūs atskaņos konservatorijas mācības spēki.

Koncertu-lekciju cikls noslēgsies 9. maijā.

Panākumus sološs iesākums

K. Krapivas komedija „Kas smejas pēdējais“
Leona Paegles vārdā nosauktajā Dramas teātri

Periferijas teātru viesizrādes Rīgā allaž izvērsas par ievērojamu mākslas notikumiem. Tas vispirma kārtā ir apļiecinājums šo teātru straujai mākslinieciskai izaugsmei. Rīdzinieki labprāt apmeklē periferijas teātru viesizrādes, jo saņem tajās nopietnu, augstā idejiski mākslinieciskā līmeņa mākslu.

Pagājušajā nedēļā ar K. Krapivas komediju «Kas smejas pēdējais» Rīgā viesojās Leona Paegles vārdā nosauktais Valsts Dramas teātris. Šis viesizrādes modināja īpašu interesi, jo tās deva iespēju iepazīties ar jauna, tikai pašreizējās sezonas sākumā nodibināta teātra pirmo inscenējumu.

Leona Paegles vārdā nosauktais teātris radīts uz bijušo Valmieras un Jelgavas teātru bāzes. Kā viens, tā otrs teātris bija lemtiņi sabiedrības plašu popularitāti. Kā vienā, tā otrā sekmīgi darbojās gan lielu profesionālu pieredzi ieguvuši mākslinieki, gan talantīgi jauni aktieri. Skaidrs, ka abu teātru labāko māksliniecisko spēku apvienošana jaunajā Leona Paegles vārdā nosauktajā teātri nodrošina tam iespējas straujai augšupejai. K. Krapivas komedijas «Kas smejas pēdējais» inscenējumā redzējam, kā šīs iespējas tiek realizētas.

No jauna komplektētam teātra kolektīvam darbības sākuma posmā neizbēgami jāsaduras ar gluži specifiskām grūtībām. Tā tas ir arī šai gadījumā. Kā Jelgavas, tā Valmieras teātriem jau bija izveidojusies sava mākslinieciskā seja, katrā no tiem bija savi, kaut arī ļoti tuvi un radniecīgi, tomēr zināmā mērā atšķirīgi darba paņēmieni tiklab attiecībā uz režisūru, kā arī aktieru darbā ar lomu. Tagad jaunajam teātrim jārada sava mākslinieciskā seja, kas nebūtu ne bijušā Jelgavas, ne Valmieras teātra seja, bet gan vienīgi Leona

Paegles vārdā nosauktā teātra seja. Jāizstrādā vienoti, saskaņoti režijas un aktiera darba paņēmieni, vārdu sakot — jārada ansamblis. Un tā nav viegla lieta.

«Kas smejas pēdējais» izrādē ar gandarījumu varējām konstatēt zināmus panākumus cīņā par tāda ansambļa tapšanu. Komediju iestudējis LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks Pēteris Lūcis. Uz viņa pleciem tad arī gulstas vislielākā atbildība par to, lai izrādē piešķirtu vienotu stilu un noskaņu.

Režisors savu atbildību pilnam apzinājies. Grūtā uzdevuma atrisināšanai atslēgu viņš meklējis noskaņot mizanscenu veidošanā, rūpes par to, lai dialogā viscaur justu partneru savstarpējās attiecībās. Panākumi bijuši itin nozīmīgi. Izrādē nebija gadījumu, kur ansamblis jauktu domstarpības lugas žanra izpratnē, nevienam aktierim nevar pārmest, ka viņš nerēķinātos ar partnera tekstu un darbību, lietotu spēles paņēmienus, kas izlec no izrādes kopīgās atmosfēras. Un tas jau ir sasniegums, kas liecina, ka jaunais teātris nostājies uz pareiza, labas sekmes sološa ceļa.

Taču gribētos teātra mākslinieciskās vadības un visa kolektīva uzmanību pievērst dažiem viesizrādē novērotiem trūkumiem, kurus neapkarojot īsti augstu māksliniecisko līmeni aizsniegt nebūs iespējams.

Visai nevienāda ir aktieru profesionālā gatavība. Līdztekus mākslinieciski augstvērtīgiem sniegumiem dažviet izrādē bija posmi, kur jau jārunā par māksliniecisku nevarību. Ļoti zemā līmenī bija, piemēram, izrādes pirmais skats, kurā īpaši aktieris Kārlis Sturpiņš nespēja Nīkifora tēlam piešķirt nevienas interesantas krāsas, nevienas dzīvas intonācijas. Acīm redzot pārāk

maza te bijusi režisora palīdzība. Tādēļ bāls šai skatā bija arī Antonijas Jansones veidotais krustmātes Katjas tēls.

Nepietiekami izkoptā meistarība nav ļāvusi līdz galam realizēt māksliniecisko leceri aktierim Zigmundam Misinam. Tenkotāja un glūņas Zjolkina raksturošanai viņš meklējis īpatnēju gaitu, žestus, runas noskaņu. Bet šie līdzekļi bieži vien izskatījās māksloti, turklāt tie dažviet pielietoti nekonsekventi, neatbilstoši situācijai. Piemēram, «miksē», it kā kaķa soļi nelederējās fināla skatā. Tāpēc labā iecere visumā palikusi nepiepildīta. Arī aktrisei Astrai Skrodelei izteiksmes līdzekļu gamma bija nepietiekami plaša, lai radītu tik spilgtu un sulīgu Zjolkinas tēlu, kādu to sola dramaturģiskais materiāls.

Turpretim krietnu māksliniecisko meistarību vērojām Artura Kalēja tēlojumā viltus zinātnieka Gorlohvatska lomā, bet jo sevišķi Elzas Barunes sniegtā Gorlohvatska sievas Annas Pavlovas lomā. Spilgtas, mākslinieciski izziņģas individuālas iezīmes pabaiļīgā, taču godīgā zinātnieka Tulajas raksturošanai atradis aktieris Bernhards Izaks, tāpat profesora Cernousa raksturošanai — aktieris Pēteris Muraška.

Šie piemēri minēti tādēļ, lai parādītu, ka jaunajā teātri, kam ir plašas iespējas sakomplektēt un izaudzīnāt kolektīvu ar augstu vispārējo māksliniecisko līmeni, vēl pārāk maz darīts visu aktieru profesionālās meistarības izkopšanā. Bet tas ir nopietns šķērslis pilnvērtīga ansambļa radīšanai.

Tāpat gribētos pievērst Leona Paegles vārdā nosauktā teātra kolektīva uzmanību dažām skaidri redzamām nepilnībām mizanscenu veidošanā, kas mazina izrādes viengabalainību, traucē

ticēt uz skatuves norisošo notikumu patiesīgumam. Minēsim divus piemērus. Izrādē ir vairākas mizanscenas, kur viens no sarunas dalībniekiem aiziet, bet tad, partneru vēlreiz uzrunāts, atkal atgriežas. Šādas situācijas pāris reizu atkārtojas, piemēram, ar Tulagu. Mizanscenas nav pienācīgi izstrādātas, un iznāk tā, ka atļejošā persona apstājas vai pat sāk nākt atpakaļ, vēl lekamam partneri paguvuši viņu uzrunāt. Te ir runa par elementāru meistariības jautājumu. Bet šīm elementarajām lietām teātros dažkārt velti pārāk maz uzmanības.

Otrs piemērs. Uz skatuves ir profesors Cernouss un viņa palīdzē jaunākā zinātniskā līdzstrādāniece Vera. Cernouss ir satricēts, lenaldnieki, kurus viņš nezina un nepazīst, nomelnojuši viņa darbu, apmelojuši viņu pašu un viņa meitu. Komuniste Vera izsaka profesoram savu līdzjūtību, pauž sašutumu par neliešu rīcību, domā, ka profesoram palīdzēt. Veras tēla veidotāja aktrise Marija Adamova šai brīdī nervozi stāigā pa skatuvi turp un atpakaļ, runā pasvītroti enerģiskā intonācijā un pat nepaskatās uz profesoru, kurš sabrucis uz sēdekļa. Arējās situācijas, kādas aktieri izvēlējuši tēlu leķējā stāvokļa raksturošanai, nekādi neatbilst viena otram un tādēļ nespēj atsegt mizanscenā ietvertu tekšējo saturu.

Varētu atrast citus līdzīgus piemērus. Tie liecina, ka teātriem vēl daudz darba veicams arī precīzu, spilgtu, saturam atbilstošu mizanscenu veidošanā, kaut gan nenoliedzami jāatzīst, ka režisors nopietni rūpējies, lai tās būtu dinamiskas, lugas darbību virzošas un interesantas.

Trūkumi, uz kuriem šeit aizrādījām, piemīt ne tikai Leona Paegles vārdā nosauktajam teātri vien. Ar tiem nākas sadurties arī vadošajās Rīgas teātros. Šai gadījumā par kraso atšķirību aktieru mākslinieciskās meistarības līmeņa ziņā, par nenoskaņotām un nesaskaņotām mizanscenām runājam kā par šķērslī ceļā uz saliedētu ansambli. Bet ansambļa radīšana šobrīd ir patē

galvenais uzdevums, kas jāatrisina jaunajam teātriem.

Tudā jāatzīmē, ka teātris, kā to liecināja viesizrāde Rīgā, jau stāties pie šā uzdevuma atrisināšanas, iepriekš minējam dažus piemērus par trūkumiem un nepilnībām inscenējumā. Ja gribētu sniegt panākumu sarakstu, tad piemēru virkne būtu nesalīdzināmi garāka. Vispirms tad būtu jāatzīmē, ka tiklab režisors, kā arī aktieru ansamblis pareizi izlasījuši lugu. Atsācīdamies no smieklīgu smieklu dēļ, no skatītāju tīās uzturēšanās, teātris tai pašā laikā saprātis, ka tik arī satīriskā komedijā, kāda ir K. Krapivas luga «Kas smejas pēdējais», nepieciešamas hiperbolizētas krāsas un situācijas, kas piešķir plašu atvērtu izsmiekla pātagai.

Tas, ka mūsu viesi nav baldījušies no biežām krāsām un pārspīlējumiem, liecina vienīgi to, ka viņi māk nospraust inscenējuma māksliniecisko uzdevumu. Turklāt jāpiebilst, ka viņi ne tikai māk nospraust uzdevumu, bet arī lielā mērā to atrisināt. Šā apgalvojuma pareizību pierāda tas, ka radīti tādi spilgtas krāsās un asās kontūrās veidoti tēli kā Gorlohvatskis un viņa sieva. To pašu pierāda arī tas, ka pareizs ievirzes dots arī mākslinieciski mazāk veiksmīgajiem tēliem tiklab pozitīvajā, kā arī negatīvajā personāžā. Un to pašu vispārliecinotāk pierāda tas iepriecinotais fakts, ka izrādē, šķetinot lugas notikumus, atveidojot apstākļus un konfliktus, nekur neminējās uz vietas, ne tautas bezpalīdzīgi apkārt, bet droši dodas uz mērķi — ar dzelīgu smieklīgu palīdzību izmēti neliešus no padomju dzīves.

Tādējādi redzam, ka jau ar savu pirmo inscenējumu Leona Paegles vārdā nosauktais teātris nostājies sabiedrības priekšā kā nopietna, labi aprūpota mākslinieciska vienība, kas grib un spēj veikt atbildīgu padomju tautas idejiski mākslinieciskās audzināšanas uzdevumus. Nešaubamies, ka turpmākie panākumi šai cildenajā darbā būs vēl lielāki.

J. Pabērzs

LPSR KULTURAS MINISTRIJĀ

Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas septembra Plenuma lēmumi uzliek par pienākumu republikas kulturas un mākslas iestādēm visnotaļ pastiprināt masu politisko un kultūrizglītības darbu kolchoznieku, MTS un padomju saimniecību darbinieku vidū.

Lai nodrošinātu šo nozīmīgo partijas lēmumu izpildi, Latvijas PSR Kulturas ministrija kopā ar kulturas darbinieku arodbiedrības Republikānisko komiteju uzdevusi visām republikas mākslas iestādēm un skolām uzņemties šefību par republikas rajonu kulturas un izglītības iestādēm, sniedzot tām praktisku, metodisku palīdzību darbā.

Lai labāk realizētu šefības darbu, ministrija un arodbiedrības Republikāniskā komiteja sagrupējušas republikas rajonus 11 grupās ar rajona centru katrā. Tieši caur šo centru tiks organizēts viss šefības darbs. Tā, piemēram,

Rēzeknes grupā, kurā ietilpst vēl Matas, Viļānu, Varakļānu, Ludzas, Zilupes un Kārsavas rajoni, šefību veiks Valsts Krievu Dramas teātris, Valsts cirks, Rēzeknes bērnu muzikas skola. Alūksnes grupā, kurā ietilpst vēl Apes, Abrenes un Balvu rajoni, šefību uzticēta Muzikālās komedijas teātrim, Valsts mākslas akadēmijai un Alūksnes bērnu muzikas skolai. Tā šefības darbam piesaistīti visi republikas teātri, Valsts filharmonija, mākslas mācību iestādes, Poligrafiķu centrālais klubs un Mākslas darbinieku nams.

Sefi palīdzēs rajonu kulturas un izglītības iestādēm uzlabot mākslinieciskās pašdarbības pulciņu darbu un tā saturu, rīkos seminārus, apspriedes, īpašīgus kursus, sniegs praktisku un metodisku palīdzību kulturas darba uzlabošanā.

Kulturas ministrijā jau notikusi šefu sanāksme, kurā apspriesti ar šefību saistītie jautājumi.

V. STASOVS — realisma tribuns

(Sakarā ar viņa dzimšanas 130. gadadienu)

19. gadsimta vidū un otrā pusē, kad krievu literatūrā un mākslā izveidojās realisms, sevišķi liela nozīme bija progresīvai, demokrātiskai ideju caurstrāvei kritikai. Lielie krievu revolucionārie demokrāti — Hercens, Beļinskis, Černiševskis, Dobroļubovs izvēlējās literatūras kritiku par savas sabiedriski politiskās darbības arenu.

Kritikā darbojās arī V. Stasovs. Viņa estētiskie uzskati veidojās tieši revolucionārā demokrātiskā ietekmē. Stasovs rakstīja: «Beļinskis, Černiševskis, Pisarevs — lūk, mani vadīja». Visā savā 60 gadu ilgajā darbībā Stasovs ar revolucionāru drosmi un degsmi aizstāvēja materialisma un realisma principus tēlotāja mākslā un muzikā.

«Nacionalitate, realitate un tautiskums», — tādas bija Stasova pamatprasības mākslai. Par šī lozunga iemēsošanu mākslas un muzikas tēlos cīnījās paredzīpnieku un muziķu «varēnās kopas» locekļi. Bet 19. gadsimta otrās puses krievu realistikās mākslas un muzikas spožajā uzplaukumā savi nopelni ir arī Stasovam, kas ar kaujinieciskām kritiskām, ar principālajām prasībām palīdzēja izkristalizēties mākslinieciskajiem uzskatiem, veicināja viņu radošo augsmi un ar nenogurstošu realistikās mākslas propagandu tuvināja to tautas masām.

Atzīstot, ka tikai tādai mākslai ir tiesības uz eksistenci, kas nemelo, nefantazē, bet attēlo īstenību, Stasovs cīnījās arī par sabiedriski nozīmīgu saturu mākslā. Viņš augstu pacēla mākslas sabiedriskā nozīmi, teikdams: «Māksla ir tik nozīmīga, tik nopietna un tik vajadzīga mūsu dzīvei, ka militānties tikai ar formu, līniju un krāsu skaistumiem ir neprātīgi un noziedzīgi».

Tāpat kā paredzīpnieki, Stasovs uzskatīja mākslu kā ieroci cīņā par tautas laimi un labāku nākotni. Tautas dzīvei jābūt par mākslas galveno saturu. So pašu prasību Stasovs uzstāda arī muzikā. Viņa rakstā «Perovs un Musorgskis» sniegta abu šo dziļi nacionālo mākslinieku — krāsu un skaņu meistaru — darbu tematiskā salīdzinošā analīze. Viņu mākslas spēks un nemirstība, atzīst Stasovs, ir tajā apstākļi, ka «abi viņi — tautas gleznotāji...».

Akademisma un vēlāk buržuaziskās dekadences pārstāvji pārmeta paredzīpniekiem tendenciozitāti, kā aprobežotības pazīmi, «mākslas brīvības» apspiešanu. Bet Stasovs tieši šo tendenciozitāti izcēla kā vienu no paredzīpnieku mākslas līdākajām vērtībām, saprotot to kā protestu un kvēlu vēlēšanos uzveikt visu, kas apgrūtināja un smacēja jauno, topošo.

Līdzās realisma, tautiskuma un nacionālās formas problemām Stasovs izvirzīja arī tipiskumu. Bez tipizācijas nav mākslinieciska tēla. «Tipus, dodiet šur tipus!» — viņš uzsauca krievu māksliniekiem.

Stasovs dzīvoja kvēlu jaunrades un plašas sabiedriskās darbības bagātu dzīvi. Viņa recenziju, vēsturisko un monografisko rakstu kopojums jaunākajā, 1952. gada izdevumā aptver trīs blezus 700—800 lappušu sējumus. Ļoti plaša bija arī viņa sarakstīšanās ar daudzlielā laikabiedrību.

Stasova rakstītās kritikas asums un principālā nostādne balstīta uz lielu mākslas mīlestību. Stasovs nekad nekritizēja, lai iznīcinātu mākslinieku un viņa darbu, bet gan, lai parādītu māksliniekam pareizo ceļu.

Iepazīstoties ar Stasova darbu saturu, pārsteidz viņa zināšanu plašums. Tajos skarta visu tautu un visu laikmeta māksla, muzika, literatūra. Kļūst saprotams, ka par progresīvās, demokrātiskās mākslas vadītāju Stasovs varēja kļūt, tikai pilnīgi apguvis pasaules klasiskās un krievu nacionālās kultūras mantojumu.

Bet ne tikai zināšanu bagātība izcēla Stasovu kā mākslas zinātnieku. Stasovs atšķiras arī ar savu partejiskumu un kaismi, kalpojot mākslai. Stasovs nespeja vienaldzīgi, «objektīvi» spriest par mākslu. Viņš vienmēr karoja, vai nu «par» vai «pret». Nereti, sevišķi savas darbības sākumā, viņš iekrita arī gaidībās, kļūdījās.

Ar visu savu mākslas mīlestības caurstrāvoto dzīvi un pašizvēlēto darbu Stasovs ir pelnījis, ka viņa vārdu atceramies arvien no jauna. Mūsu paaudze ar lielu cieņu atkārtoti M. Gorkija vārdus par Stasovu: «Lūk, cilvēks, kas darīja visu, ko varēja, un visu, ko varēja — izdarīja».

R. Lāce

Par Bruno Sauliša poemu „Neaizmirstamie“

Ikvienas tautas revolūcijas gājumā allaž izvirzās notikumi un izejas cīnītāji, kas paliek jauzti atmiņā un nezaudē nekā no sava diženuma vēl pēc gadu desmitiem. Viens no tādiem neaizmirstamiem notikumiem latviešu tautas revolūcijas vēsturē ir vienpadsmit komunistu un komjauniešu nošaušana 1919. gadā Valmierā. Par Valmieras jaunajiem varoņiem, ko zvēriski nogalināja buržuaziskie nacionālisti, jau samērā daudz rakstīts. Te var atzīmēt Anatola Imermaņa dzejojumu «Vienpadsmit» un vairāku citu dzejnieku izjustus dzejoļus. Sim pašam notikumam savu jaunāko darbu — nelielu poemu — veltījis dzejnieks Bruno Saulītis. Tajā kā vadmotīvs izskan cildena doma, ka cilvēki, kuri cirtuši ceļu uz brīvību, tautā nekad nemirst.

Valmieras notikumu B. Saulītis neaprobežotā izlozē no laikmeta, bet ved sakarā ar pilsoņu kara cīņām, kas toreiz llesmoja pa visu plašo Krieviju. 1919. gadā stāvoklis bija smags. Oktobra revolūcija izcīnīta padomju vara no visām pusēm bija ieslēgta ārzemju interventu atbalstīto baltgvardu loķā — austrumos trakoja Kolčaks, Maskavā un Petrogradā ar lieliem spēkiem uzmācās balto ģenerāļi Denikiņš un Judevičs, no Latvijas, pārspeka spiesti, atgāja sarkanie strēlnieki. Tas visai spraigi un dramatiski attēlots poēmas sākumā.

Dienas dūmos un putekļos blāv.
Naktis pār cietatīm dzirksteles līņā:
Padomju zemei ir jāpastāv
Bargā nāves un dzīvības cīņā.

Milzīga sarkana saule kvēl;
Sviedros redz karavīru muguras
kūpam.

Bet pār pilsētu, kaut kur dzelzceļu darbnīcās, it kā strēlniekus pavādot, gaudo lokomotīves svilpes. Līdzīgas tēlaini lejtūģas rindas, kas vīlas cauri visam dzejojumam, liecina, ka autors cilvēku pārdzīvojumam un laikmeta raksturojumam rūpīgi meklējis atbilstošus izteiksmes līdzekļus, centies izvairīties no deklaratīvām frazēm, ar ko visai bieži sastopamies līdzīga satura dzejas darbos. Jāatzīst, ka tas dzejniekam lielā mērā ir izdevies un ka taisni šīs vietas ar savu emocionālo noskaņu un pārdzīvojuma patiesīgumu iespiežas atmiņā.

Lasītāju saviļņo un pārliecina arī poēmas noslēgums — jaunlešu pēdējie brīži cietumā. Saviļņo tāpēc, ka blakus cīnītāju revolucionārā pārliecībai autors liek ieskanēties arī intīmām domām, liek viņu dvēselēs atbalsoties jūtām un cerībām, kas kādreiz dzīvē būtu piepildītas, ja priekšā nestāvētu varmācīga nāve. Nobeigums, tāpat kā visas grāmatlāpas pamattonis, ir pārdūms, bet ne pesimistisks.

Pret melniem stobriem komjaunieši stājas.

Un pāri zemei dziesmas skaņas plūst
Vēl sveicēns dzīvei,
Kvēlais aicinājums:
— Uz cīņu mūstiet darba laudis...

Daudz laba sakāms par tām poēmas nodalām, kurās B. Saulītis tuvāk iepazīstina ar savu tēlu raksturiem, viņu izjūtām un izturēšanos. Lai minam Soldavas pirmo tikšanos ar Leinertu, tāpat Leinerta izjūtas, staigājot buržuaziskās

1 Bruno Saulītis. «Neaizmirstamie». Poēma. LVI, Rīga, 1953. g.

Jānis Grants

Ļeņingradas grāmatu izdevniecība

Jau š. g. 3. janvārī Ļeņingradas grāmatu izdevniecība laidusi klajā septiņas jaunas grāmatas. Izdots O. Foršas romāns «Michailovas pils», A. M. Gorkija rakstu krājums par literatūru, K. Sedicha romāns «Daurija», S. Zlobina romāns «Salavats Julajevs», A. Upiša romāns «Plaša mākoņos», I. Tjutčeva dzejoļu krājums un K. Prutkova rakstu izlase. So grāmatu kopējā tirāža — 460 tūkstoš eksemplāru.

Filharmonijas koncertbrigades viesu koncerti

Sinis dienās LPSR Filharmonijas mākslinieku brigade dosies garākā koncertceļojumā pa brālīgajām republikām. Brigādē ietilpst LPSR Nopelniem bagātā māksliniece Ilga Zvanova, vijolniece Lida Rubene, dziedātāji Jūlija Vilgerte, Laima Zommere, Silvija Buka un Richards Velde, koklētāja Dzidra Jansone, pianists Jevgeņijs Kramers un satiras un humora izpildītājs Michailis Vjadro.

Pirmo koncertu brigade sniegs 14. janvārī Kijevā. Šis koncerts būs veltīts 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, un tā

armijas vīrsneka formā pa Valmieras ielām. Šis vīrs saista ar interesantu iecerī un dzīvu iztēli, lezīmēšanas raksturīgas līnijas sīžeta risinājumā.

B. Saulītis prot izvēlēties gleznas un salīdzinājumus, vietā lietot metaforas, viņa atskanēs un asonanses, ar maz izņēmumiem, ir tīras un skanīgas. Tāpat, piemērojoties darbībai un savu varoņu pārdzīvojumiem, gandrīz viscaur izdevīgi mainītas panta formas, nereti lauzts ritms, kaut ko akcentējot un izceļot. Ar to, protams, nav saistīts, ka dzejniekam viss rit gludi. Gadās vietās, kur grēkots pret valodu, kur izteiksme ir neskaidra vai arī dotā glezna, salīdzinājums isti neatbilst notēlotai parādībai. Atduroties uz tādām vietām sevišķi nepatīkami tāpēc, ka viss tas bija viegli pamanāms un savlaicīgi novēršams. Slikti skan frāze: «Kā nervus var paņemt šie kara un nemieru gadi». Par izkalsītajiem uzsaukumiem vajadzīgo priekšstatu nedod arī šāda rinda: «Un Valmierā visa šai rītā zied», tāpat kā neskan atskanēs: vaigā — laikā; dedzina — nezina u. c. Līdzīgi valodas un stila grumbuli, kaut arī to nav sevišķi daudz, labā dzejā ienes disonansi.

Taču B. Sauliša darbam piemīt vēl citi, nopietnākas dabas trūkumi. Aizverot nelielo grāmatītiņu, lasītājs jūt, ka tajā kaut kā trūkst, un, dabiski, jautā: kas par vainu? Varbūt dzejnieka rīcībā nav bijis pietiekami bagāta faktū materiāls? Iespējams, ka tas tā. Taču, manuprāt, ne tur meklējams B. Sauliša daļdarba trūkumu cēlonis. Lietā tāda, ka dzejnieks savā poēmā operējis vienīgi un tikai ar valrāk vai mazāk pazīstamiem vēstures faktiem, maz ļaudis viņu radošajai izdomai, maz rādīdams tēlotos raksturus darbībā. Patiesībā «Neaizmirstamajos» varam runāt par divi lezīmētiem jauniešu tēliem — par Soldavu un Leinertu, un tad arī vienīgi aiz tā iemesla, ka citus, pilnasinīgākus raksturus blakus tiem tikpat kā neredzam un nejutām. Tas, protams, nenozīmē, ka dzejniekam vienādi spīgti bija jānotēlo katrs no vienpadsmit komjauniešiem. Tomēr B. Saulītis kā apdāvināts un jau samērā nobriedis dzejnieks varēja daudz dziļāk atsegt komjauniešu kolektīva varonību, viņu cīņas degsmi un dvēseles īpašības. Poēmas sīžetiskajā risinājumā lezīmēti spraigi un dramatiski momenti, kas autoram jāva izvērtis jauniešu darbību visā vēsmē, radot dzīvus, pilnasinīgus mākslas tēlus. Atzīmēsim kaut uzsaukumu izplatīšanu un sanāksmi kapsētā. Taču autors par to tikai skopi un aprauti pastāsta, bet paši cilvēki paliek kaut kur sāpus, daudz, ja pabāli lezīmēti. Pat tajos gadījumos, kad dzejnieka tēlotie cilvēki saskaras viens ar otru (Soldavas saruna ar sekretāru, Ozola ierašanās nelegālajā konferencē), viņu raksturi kaut cik dziļāk neatklājas.

Neraugoties uz poēmas nelielo apjomu, tā vietām cieš no liekvārdības, atstāj stieptu iespauldu, kas gausina jau tā ne visai raito darbību.

Izcili vēstures notikumi un cīnītāji no rakstnieka prasa ledzīlīnāšanos laikmeta dzīvē un cilvēkos, lai viņu piemīnā mākslas darbā saglabātos paauzēs. B. Saulītis, iecerēdams nopietnu un svarīgu literatūras temu, nav to atrisinājis līdz galam, nav piegājis tai ar visu dzejnieka degsmi. Sai ziņā no viņa varēja gaidīt vairāk.

Latvijai veltīts literāra žurnāla numurs

Petrozavodskā iznācis republikāniskā literāri mākslinieciskā un sabiedriski politiskā žurnāla «Na Rubeže» 1953. gada izdevuma divpadsmitais numurs.

Žurnāla literāri mākslinieciskā nodaļa veltīta Latvijas literatūrai un sa-

kas ar K. Krauliņa ievadrakstu par mūsdienu latviešu literatūru. Kareļu Somu PSR lasītāji žurnālā iepazīsies ar Stajina premijas laureātu V. Lāča, A. Upiša, A. Sakses, J. Sudrabkalna un citu rakstnieku un dzejnieku darbiem.

Kinožurnāla „Padomju Latvija” Jaungada numurs

Rīgas mākslas un hronikālo filmu kinostudija izlaidusi kinožurnāla «Padomju Latvija» šā gada pirmo numuru. Žurnālā parādīta Latvijas dzelzceļnieku, Kuldiģas MTS mehanizatoru, Kolchoznieku nama celtnieku, jaunā Daugavas tilta celtniecībā nodarbināto ūdenslīdzēju, Rīgas arhitektu un projektētāju, «Rīgas auduma» tekstilnieču, rakstnieku un komponistu pirmā darba diena 1954. gadā.

Uz ekrāna kinoskatītāji redzēs Baltijas dzelzceļa ievērojamo mašīnistu Eduardu Gerki, Kuldiģas mehanizatoru Gunāru Sproģi, agroķīmiku Valdu Ezermali, Latvijas labāko mūrnieku Adamu Petersonu, ūdenslīdzēju Vasiliju Litkinu, jaunās muzikālās komedijas «Zilo ezeru zemē» autorus — rakstnieci Elīnu Zāliti un komponistu Arvidu Zilinski.

Jaunas filmas

„NEAPOLE — MILJONARU PILSĒTA”

Rīgas kinoteatros sāk demonstrēt italiešu mākslas filmu «Neapole — miljonaru pilsēta», kuras scenariju sarakstījuši progresīvie kinematografijas darbinieki P. Tellini, E. Filipo un G. Majuri. Tā aizvada skatītāju vīnā no tām neskatāmajām šaurajām, drūmajām šķērslīnijām, kādas veido pilsētas īsto seju, kādas ar saviem sīkajiem priekšmetiem un lielajām bēdām mit Neapoles darbaļaudis — strādnieki un veļas mazgātājas, tramvaju vadītāji un viesmīļi, kurpnieki un taksometru šoferi. Tie ir ļaudis, kas uz savas muguras izcietuši fašistiskā režīma teroru, kara brīsmas, amerikāņu okupācijas spaidus un tagad cīnās par mieru un demokrātiju. Skatu uz sauli viņiem aizklāj namu augstie mūri un žāvēšanas izkārtā veļa, bet dzīves dzelzainā loģika jau lēnām gaismu vienkāršo ļaužu apziņā. To valrs neaizēnos nedz spēkulācijas ceļā iegūtā pārtība, nedz kleikāju propaganda, nedz arī socialnoveļu saldenie solījumi.

Līdzīgu ceļu nostaigājis filmas galvenais varonis, tramvaja vadītājs Dženaro, kuru izteiksmīgi tēlo scenarija līdzautors un režisors Eduardo de Filipo. Musolini diktatūras laikā viņu nomāc vienīgi rūpes par dienisko maizi savai ģimenei un par īres maksu. Kara gados Dženaro labprāt piedalās dažādās spekulācijās, jo tā ir vienīgā iespēja cīnīties par savu kailo dzīvību. Viņš gan jūt, ka «viss nav kārtībā», bet mēģina samierināties, pielāgoties. Un tikai pēc tam, kad notikumu gaita aizvedusi Dženaro Vācijas un Polijas kaujas laukos, parādījusi kara īsto seju,

viņš saprot, ka samierināties un pielāgoties nedrīkst, ka tiesības uz laimi jācīnina viņa paša un viņam līdzīgo rokām.

Taču Neapoles šķērslīnā neviens negrib uzklaustīt tramvaja vadītāju. Ierauti šķietamas bagātības un uzzīves virpulī. Šie ļaudis karu pat atcerēties nevēlas, tas viņiem šķiet kā tālas pagātnes murgi. Un atkal tā ir pati dzīve — meitenes slimība, jaunleša apcietināšana, policistu varmācība, kas atver darba tautai acis.

Si pāraugšana jo iespaidīgāka tāpēc, ka gandrīz visas filmas lomas tēlo kādas Neapoles šķērslīnā istie lemtinieki, sniedzami neapšaubāmu liecību par savu dzīvi aiztecējušajā gadu desmitā un par savu šodienas nostāju.

Dzīvojot līdz filmas varoņu gaitām, mēs nevaram neapbrīnot meistarīgi uzņemtos pilsētas skatus, aktieru Filipo, Glorijas un Toto izcīlo tēlojuma mākslu. It sevišķi jāpasvīto dzirkstošais humors, kas caurauž visu filmu un piešķir optimistisku zemtekstu pat dziļi traģiskiem notikumiem.

*

Jaunredzē Rīgas kinoteatros redzēs arī A. Djakonova plaši pazīstamo muzikālo komediju «Līgava ar pūru», kuru ekranizējuši studijas «Mosfilm» režisori T. Lukaševičs un B. Ravenšhichs. Muziku filmā uzrakstījuši Staļina premijas laureāti N. Budaškins un B. Mokrousovs. Operatori N. Vlasovs un S. Seļins ievērojami paplašinājuši lugas darbības ietvarus.

E. B.

ŠONEDĒĻ

Sodien Valsts Tēlotājas mākslas muzeja lektorijā lekcija «Holandiešu un flāmu glezniecība 17. gadsimtā» (Rembrants un Rubens) no cikla «Aizrobežu mākslas vēsture». Sākums plkst. 14.

○ Konservatorijas zālē koncerts-lekcija par Haidnu un Mocarta daiļradi no cikla «Kameramūzikas darbu izlase». Lektors Jek. Vitoliņš. Piedalās J. Targonskis (vijole), P. Smilga (vijole), K. Brikners (vijole), D. Kulikovs (alts), E. Berzinskis (cello), M. Sluckovs (klaviers), I. Krasnopjorovs (oboja), E. Mednis (klarnete), J. Vitoliņš (fagots), J. Zicmanis (mežragls). Programā Haidna kvartets, Mocarta sonāte vijolei un klavierēm, Mocarta kvintets klavierēm un pušamajiem instrumentiem. Sākums plkst. 16.

○ Filharmonijas zālē Valsts kora koncerts. Dirģents Daumants Gailis. Piedalās LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns, E. Plūksna un A. Valdēna. Sākums plkst. 20.

11. janvārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Savienības kandidātu atskaites izstāde. Sākums plkst. 18.

○ Mākslas darbinieku namā Jāzepa Medņa muzikālās vidusskolas bērnu muzikas skolas atskaites koncerts. Piedalās vijoles klases un klavieru klases audzēkņi. LPSR Nopelniem bagāta māks-

slas darbinieka N. Vanadžina ievadvārds. Sākums plkst. 19.

12. janvārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā lietiskās mākslas sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

○ Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās Latvijas PSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents Kurts Zanderlings. Solisti Jakovs Zaks (klaviers), Programā: Čaikovskis, Brāms. Sākums plkst. 20.

○ Būvstrādnieku klubā, Sarkanarmijas ielā 10-a, Operas un baleta teātra solista Miķeļa Fišera koncerts. Piedalās A. Zvagulis (vijole) un V. Bišers (klaviers). Sākums plkst. 20.

13. janvārī Mākslas darbinieku namā Rīgas teātru režisoru palīgu un skatuves inspektoru darba pieredzes apmaiņas sanāksme. Sākums plkst. 16.

15. janvārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Žurnāla «Zvaigzne» mākslinieciskās apdares apspriešana. Sākums plkst. 18.

○ Konservatorijas zālē Laumas Reinholdes un Ausmas Reinholdes koncerts. Piedalās Arturs Lēpe. Sākums plkst. 20.

16. janvārī Filharmonijas zālē Staļina premijas laureātes Tatjanas Nikolajevas klaviervakars. Sākums plkst. 20.

EDUARDS VITOLS

(1877.—1954.)

Pēterburgā, kur strādāja par pedagogu vidusskolā un piedalījās izstādēs Pēterburgā un arī Rīgā. Savos tehniski bagātajos un kolorītā dzidrajos akvareļos Vitols parādās kā smalks lirīkis un jūsmīgs dabas mīļotājs.

Ar 1918. gadu viņš ir teātra dekorators Rīgā un kopš 1922. gada 10 gadus pedagogs Mākslas akadēmijā. 1946. gadā viņš no jauna sāk strādāt par pedagogu un strādā līdz pēdējam laikam, mācīdams zīmēšanu un ak-

vareļu glezniecību Latvijas PSR Mākslas akadēmijā. Sirsnīgi un ietuīgi E. Vitols audzināja savus skolniekus tanis krievu realistiskās mākslas tradīcijās, kādās bija audzis pats un kurām uzticīgs palicis visu mūžu.

J. Ostrovs, V. Kalpiņš, M. Buša, O. Skulme, T. Zalkains, V. Valdmānis, G. Kruglovs, E. Melderis, U. Prēdelis, V. Kozins, A. Kuzmenko, A. Egliis

DROSMĪGS LIDOJUMS

Tas bija pirms četriem vai pieciem gadiem. Starptautiskās dzīves apvārsni sedza smagi vētras mākoņi. Aukstā kara politika, bruņošanās drudzis, atomšantaža un mākšīgi radītā kara histērija dzina no Ziemeļatlantijas bloka valstu krastiem viņus, kas draudēja izpostīt un sagraut visu, ko cilvēce uz cēlusi gadu simtos un gadu tūkstošos.

Vajadzēja ērgļa drosmes, ērgļa spārnu, lai, spītējot negaisam, dotos tālā lidojumā, ledvestu cilvēkiem ticību, parādītu viņiem, ka pret vētru ir iespējams cīnīties, ka negaisu var uzveikt. Un balodis — maigais miera putns — devās šai drosmīgajai lidojumā.

Visus šos gadus cilvēce ar neatslābtošu uzmanību vēroja sava cerību simbola lidojumu. Miera idejas guva arvien jaunus un jaunus piekritēju miljonus. Miera cīnītāju kustība kļuva par cilvēces domu un jūtu, gaidu un cerību paudžu.

Un, lai gan miera aizstāvjiem nācās pārvarēt neskatāmus šķēršļus un viņu cīņas gala mērķis arī tagad vēl nav sasniegts, taču šajā laikā, it īpaši pēdējā gadā, veikts krietni daudz, lai nodrošinātu mieru visā pasaulē.

Ir tādas zemes — tajās dzīvo trešā daļa cilvēces, tās izpletušās pāri diviem kontinentiem, no Elbas līdz Japānas jūrai, — kurās miera balodis var lidot brīvi. Šīs zemes ir Padomju Savienība un tautas demokrātijas valstis — miera, brīvības un tautu draudzības cietokšņi. Un cilvēki visās zemeslodes malās tagad aizvien skaidrāk saprot: jo spēcīgāka kļūst mūsu socialistiskā Dzimtene un ar tās palīdzību — arī tautas demokrātijas valstis, jo plašāk miera vēstnesis izpļē savus spārnus pāri pasaulei, jo sekmīgāk noris visu tautu cīņa par mieru, jo vairāk spiesti savaldīt savas plēsonīgās tieksmes kara kurinātāji.

1953. gadā padomju ļaudis darijuši daudz, lai stiprinātu savu mīloto Dzimtēni un līdz ar to visu miera, demokrātijas un socialisma nometni. Divpusējārt pārsniegtis rūpnieciskās ražošanas pirmkārtā līmenis. Stājūšies ierindā simtiem uzņēmumu, simtiem jaunu patriotisku pasākumu ierosinājuši un veikuši mūsu zemes darbaļaudis.

Bet ne tikai metros, kilogramos un celtniecības objektos izmērojama mūsu dzīves augšupeja. Socialisma zemē visu vērtību mēraukļa ir cilvēks. Vadot padomju ļaužu grandiozo jaunrades darbu, mūsu partija, mūsu valdība pakļauj visus savus plānus vienam mērķim — tautas labklājības un kultūras celšanai. Visiem zināmi lieliskie rezultāti, ko arī šajā ziņā esam guvuši pēdējā laikā.

Mūsu dzīves neapstājamā augšupeja apliecina arī vienkārša padomju cilvēka, ogļu kombinā mašinista Pjotra Zavarzas, vēstule no Donbasa. «Mūsu ogļraču ciematā, — raksta b. Zavarza, — gandrīz katrā dzīvoklī ir radioiztvēre, apmēram 80 procentu svarīgāko arodu ogļračiem ir personīgas automašīnas vai motocikli. Daudzi ogļrači, izmantojot personīgos līdzekļus un valsts kredītu, ceļ sev individuālas mājas. Sogad vien 80 mūsu šachtas ogļraču ģimenes pārcēlās uz savām jaunajām mājām...»

Tāpat kā Padomju Savienībā, arī Ķīnā un citās tautas demokrātijas valstīs pēdējie gadi un it īpaši 1953. gads izteimējis ar jauniem panākumiem ekonomikas un kultūras celtniecībā, tautas labklājības kāpināšanā.

Dzīves augšupeja demokrātiskās nometnes valstīs tieši veicina miera cīnītāju spēku pieaugumu visā pasaulē.

Taču arī kara kurinātāju politika pēdējā laikā sākusī aizvien biežāk vērsties pret viņiem pašiem. Drudžainā bruņošanās, ASV diktētā demokrātisko valstu ekonomiskās izolācijas politika katstrofiski pasliktinājuši kapitalistisko valstu ekonomisko stāvokli. Kapitalistisko valstu un vispirms ASV ekonomikā sāk izieties krīzes simptomi. Darbaļaužu stāvoklis kļūst ar katru dienu neciešamāks, Anglijā dzīves dārdzība no 1947. līdz 1953. gadam pieaugusi par 40%, Francijā — par 138%.

Ko tas nozīmē praktiski? Par to vispārliciecināšāks stāsta cilvēki, kuriem visi šie «jaukumi» jāizbaida uz pašu ādas. Lūk, ko rakstīja vēstulē «Pravdai» kāds ierēdnis no Anglijas: «Es strādāju valsts iestādē... Esmu precējies un man ir trīs bērni: divi pušēni desmit un divpadsmit gadu vecumā un septiņus gadus veca meita. Mana darba alga ir apmēram 8 sterliņi nedēļā. Gandrīz trešā daļa algas aprīj dzīvokļa īre un komunālā pakalpojumu apmaksu...»

Mana sieva, kas vada visu mūsu saimniecību, saka, ka margarīna, olu, dzema un gaļas cenas kopš 1946. gada pieaugušas divkārt, bet bekona un zivju, ogļu un mājputnu priekšmetu cenas — vairāk nekā divkārt... Šādos apstākļos mums ir ļoti grūti «savilkt galus kopā».

Šķiet, vienīgais, ko te varētu piebilst, ir tas, ka gandrīz visās pārējās kapitalistiskajās valstīs dzīves dārdzība aug un tautas dzīves līmenis grimst vēl ātrāk nekā Anglijā. Bez tam, ja šādi ir semērā «nodrošinātā» ierēdņa dzīves apstākļi, tad nav grūti iedomāties, kādos apstākļos jādzīvo zemāk atalgotiem strādniekiem, sīkzņēmniekiem un kur nu vēl bezdarbniekiem...

Kad tautu ciešanu mērs ir pilns, ļaudis sāk aizvien biežāk pārdomāt, kāpēc un kā šāds stāvoklis radies. Visvienkāršāko un pārliecinošāko izskaidrojumu, par kura patiesīgumu katrs pats var pārliecināties, izskaidrojumu, kas pieņemams ikvienam godīgam cilvēkam, neatkarīgi no viņa politiskās un reliģiskās pārliecības, — tautām dod cīnītāji par mieru.

Kopš savas pastāvēšanas sākuma miera piekritēju kustība protestēja pret Rietumvācijas remilitarizāciju, prasīja apvienot Vāciju miera ceļā, nepieļaut «Eiropas armijas» dibināšanu. Tagad šādas prasības jau izsaka angļu parlamenta deputāti, franču radikāļi, socialisti un pat virkne ģenerāļu de Golla piekritēju. Indijā un Cilē, Itālijā un Ēģiptē, gandrīz visas kapitalistiskajās un kolonijālajās valstīs miera piekritēju prasībām pievienojas tagad ne tikai tautas, bet arī redzami valstsvīri.

Pat Amerikas Savienotajās Valstīs — reakcijas citadē — no valdošo aprindu vidus jau atskan balsis par labu starptautiskā saspīlējuma mazināšanai un stridīgu jautājumu nokārtošanai sarunu ceļā. Amerikāņu žurnāls «Harper's Magazine» pagājušā gada decembrī ievietoja «National Steel Corporation» priekšsēdētāja Ernesta Uelra rakstu, kurā starp citu teikts: «No visām pasaules malām mēs sapējam pierādījumus tam, ka cilvēki noguruši no kara. Viņi grib izbeigt cilvēku iznīcināšanu un sākt dzīvot... SI masu vēlēšanās pārvēršas prasībā, pārāk noteiktā, lai varētu to ignorēt vai pretoties tai...»

Mums jāierodas uz apspriedi ar Krieviju, bez jebkādam iepriekšējam saistībām, bez aizspriedumiem, ar gatavību noslēgt kompromisu un vest sarunas par mieru uz taisnīga un godpilna pamata.

Šādi vārdi amerikāņu monopolistiskā kapitāla pārstāvja mutē tiešām ir laika zīme, visspilgtākais apliecinājums miera piekritēju kustības spēka izaugsmei, amerikāņu imperialistu «spēka politikas» bankrotam.

Kara kurinātāju «spēka politikas» vismagākā neveiksme un miera piekritēju vislielākā uzvara pagājušajā gadā bija pamiera noslēgšana Korejā. Taču tā nav vienīgā miera spēku uzvara. Pateicoties PSRS Valdības neatlaidīgajam pūlēm un tautu noteiktajām prasībām, beidzot kļuvis iespējams saukt četru lielvalstu ārlietu ministru apspriedi. Aizvien plašākas sabiedrības aprindas pievienojas prasībām, piešķirt Ķīnai tās likumīgo vietu Apvienoto Nāciju Organizācijā, izbeigt koloniālo karu Vjetnamā, aizliegt masu iznīcināšanas ieroču lietošanu, nepieļaut militāra pakta noslēgšanu starp ASV un Pakistānu...

Protams, ceļš uz stabili, demokrātisku mieru visā pasaulē vēl ir garš. Pret mieru ir ieroču fabrikanti, kas pārkausi cilvēku asinis zeltā. Pret mieru ir arī viņu marionetes ASV kongresa un valdība. Patoloģiski cilvēknieži — tādi kā Makartijs, Dženners, Kerstens un viņu oficiālais rupors — Džons Fosters Dalless — joprojām apgrūrina Korejas jautājuma galīgo nokārtošanu, cenšas paplašināt karu Vjetnamā, radīt jaunus kara perēkļus visās pasaules malās.

Bet viņu centieni ir veltīgi. 1954. gads nēsīs liem jaunas neveiksmes, jaunas uzvaras miera cīnītājiem.

Savās atbildēs uz Kingsbertija Smita jautājumiem PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētājs biedrs G. M. Maļenkovs teica:

«Visas tautas alkst stingru mieru, un pastāv labvēlīgas iespējas starptautiskā saspīlējuma tālākai mazināšanai 1954. gadā. Valdības un vispirms lielvalstu valdības nevar neuzklaustīt tautu balsi un nevar nereklināties ar viņu pieaugošo tieksmi pēc stingra miera.»

Sagaidot jauno, 1954. gadu, optimistiskas, drosmes un pārliecības pilnas balsis atskanēja it visur lielajā miera piekritēju nometnē.

Lūk, Francijas Nacionālās miera padomes prezidiļa loceklis Gustavs Mono sacīja: «1954. gads nes mums jaunas cerības. Mēs dedzīgi vēlam sekmes četru valstu ārlietu ministru apspriedei Berlīnē. Mēs turpināsim cīnīties par bruņojumu samazināšanu un masu iznīcināšanas ieroču aizliegumu. Mēs ticam, ka Francija noraidīs «Eiropas armijas» projektu, ka izdosies izbeigt karadarbību Indokīnā...»

Šādas vārdus, par kuriem mēs no pieredzes zinām, ka tie balstās uz darbiem un saskan ar tiem, pēdējās nedēļās dzirdējām no Anglijas un Lībanas, Itālijas un Indijas, no Vācijas un Alžīras, Amerikas un Japānas.

Miera piekritēju kustība, visi labas gribas cilvēki uzsāk jaunu, spraigu cīņu un dīzenu uzvaru gadu. Mūsu Dzimtēns un tautas demokrātijas valsts sasniegumi iedvesmo pasaules tautas vēl drosmīgāk, vēl plašāk izvērst cīņu par mieru, par cilvēces laimi un labklājību.

... Miera balodis aplido pasauli. Ļaudis balodi allaž uzskatīja par maigu un nevarīgu putnu; varmākas uzskatīja tautas par lielgabalu galu, par apspiešanas un aplaupīšanas objektu. Tagad balodis pacēlies ērgļa lidojumam — tautas cēlušas, lai izcīnītu ilgstošu un demokrātisku mieru.

A. Līdums

S. Gūtmaņa zīm.

Kad «fakirs» deļo pēc čūskas stabules